

- 4 νὰ κουράρη τὴν ἀρχόντισσάν του κυρὰ μαρουσάκη μεθ' ὅσης τῆς δυ-
 5 νατῆς αὐτοῦ πείρας κατὰ τὰς ἀκολούθους συμφωνίας.—
 6^{ον} Ἐὰν ὁ σιὸρ Δοτόρος, τῇ τοῦ παντοδυνάμου θεοῦ εὐδοκίᾳ, καὶ διὰ τῆς λα-
 τρικῆς
 7 τέχνης του δυνηθῇ νὰ κάμῃ τὴν κυρὰ Μαρουσάκη νὰ τεκνοποιήσῃ μετὰ
 8 τὴν ἐν καιρῷ γέννησιν τοῦ παιδίου νὰ λαμβάνῃ παρὰ τοῦ σιὸρ πάου διὰ
 9 μισθόν του γρόσια δύο χιλιάδες ἥτοι N° 2000 —
 10^{ον} Ἐὰν ἐν τῷ διαστήματι τεσσάρων μηνῶν τῆς κούρας τὸ κυρὰ Μαρουσά-
 11 κη δὲν ἤθελεν ἐγκαστριωθῇ, ἢ ἔγινεν ἔγγυος καὶ ἀπέβαλε νὰ πλη-
 12 ρώνεται μόνον τὸ ἀντίτιμον τῶν λατρικῶν του γρ(όσια) 150 ἥτοι ἑκατὸν πε-
 νήντα
 13 καὶ νὰ ἐπαναλαμβάνῃ πάλιν ἐκ νέου τὴν κούραν μεταχειριζόμενος καὶ
 14 ἔτι τὰ πρόσφορα λατρικά, ὧν τὸ ἀντίτιμον θέλει λάβει ἀμέσως, καὶ ἐὰν
 15 ἐγκαστριωθῇ τὸ κυρὰ μαρουσάκη ἔχει χρέος ὁ σιὸρ δοτόρος νὰ τὴν κου-
 ράσῃ ἕως
 16 νὰ γεννήσῃ, καὶ μετὰ τὴν γέννησιν τοῦ παιδίου νὰ λαμβάνῃ τὸν συμ-
 17 πεφωνημένον μισθόν του ὡς ἀνωθεν γρ(όσια) 2000, εἰδὲ καὶ ἀποτύχῃ τοῦ
 18 ποθουμένου (ὃ μὴ γένοιτο) καὶ εἰς τὰς δύο τετραμηνίας κούρας, τοῖτέστιν
 19 εἰς τὴν συμπλήρωσιν τῶν ὀκτῶ μηνῶν δὲν ἤθελε φανῇ κανένας
 20 καρπὸς ἀπὸ τὴν κούραν τοῦ λατροῦ, θέλει δώσει ὁ σιὸρ Κωνσταντάκης εἰς τὸν
 21 σιὸρ δοτόρον τὸ τεταρτημόριον τοῦ ἀνωτέρου συμπεφωνημένου μισθοῦ ὃ-
 22 περ ἔστι μόνον γρ(όσια) πεντακόσια 500.—
 23^{ον} τὰ τῆς ζωοτροφίας καὶ κατοικίας τοῦ σιὸρ δοτόρου ἔξοδα θέλουν εἶναι ἐξ
 24 ἰδίων του. διὸ καὶ εἰς ἔνδειξιν ἀληθείας γεγόνاسι δύο ὅμοια καὶ τὰ ὑπόγ-
 25 ραιραν καὶ τὰ ἔλαβον ἑκάτερα τὰ μέρη.

26

2^α X. Δ. L. S. Tarantino

3^η X. 27 Κωνσταντῖνος Πάος

36—40

Τὰ πέντε ταῦτα ἔγγραφα εἶναι λίαν ἐνδιαφέροντα ἀπὸ πολλῶν ἀπόψεων.

Ἀνήκουν εἰς τὰ πρῶτα ἔτη τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, ἀνάγονται δὲ εἰς τὴν πρώτην περίοδον τῆς Προσωρινῆς Διοικήσεως. Ἡ Διοίκησις αὕτη στηρίζεται εἰς τὸ Πρῶτον Προσωρινὸν Πολίτευμα τῆς Ἑλλάδος τῆς 1^{ης} Ἰανουαρίου 1822 (δημοσιευθὲν ὑπὸ τοῦ Α. ΜΑΜΟΥΚΑ, Τὰ κατὰ τὴν Ἀναγέννησιν τῆς Ἑλλάδος, 2, Πειραιεὺς 1839, σελ. 15 ἐπ.),

τὸ ψηφισθὲν ὑπὸ τῆς πρώτης Ἐθνικῆς τῶν Ἑλλήνων Συνελεύσεως τῆς συνελθούσης ἐν Ἐπιδαύρῳ τὴν 20 Δεκεμβρίου 1821. Ἀρχεται δ' ἀπὸ τῆς συστάσεως τῆς κατὰ τὸ Πολίτευμα τοῦτο Διοικήσεως (15 Ἰανουαρίου 1822) καὶ λήγει τὴν 18 Ἀπριλίου 1823, ὅτε ἤρξατο ἡ ἰσχὺς τοῦ ἀναθεωρηθέντος Πολιτεύματος ὑπὸ τῆς Β' ἐν Ἀστρεὶ Ἐθνικῆς Συνελεύσεως καὶ συνεκροτήθη συμφώνως πρὸς τοῦτο καὶ τὸν Νόμον 17 ἢ νέα *Προσωρινή Διοίκησις*.

Ἀφοροῦν καὶ τὰ πέντε ἔγγραφα εἰς τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν, ἡτις ἤχθη πρὸς κρίσιν ἐνώπιον τοῦ πρωτοβαθμίου τῆς ἐποχῆς ἐκείνης δικαστηρίου. Ἐκ τῆς μελέτης δὲ αὐτῶν ἀνακύπτουν ζητήματα σχετιζόμενα μὲ τὴν ὁργάνωσιν τῶν δικαστηρίων, τὴν πολιτικὴν δικονομίαν, τὸ ἀστικὸν δίκαιον.

Ἡ ὑπὸ τὴν κρίσιν τοῦ δικαστηρίου τεθεῖσα ὑπόθεσις ἔχει ὡς ἑξῆς:

Τὴν 12 Ἀπριλίου 1820 ὁ Κωνσταντῖνος Μπάος ἐδάνεισεν εἰς τὸν Φρασὲ Διαμῆ (Δεπάστε) 500 γρόσια, ἀποδοτέα εἰς πρώτην ζήτησιν (28). (Τοῦ ὀφειλέτου μὴ ἀποδώσαντος κεφάλαιον καὶ τόκους, κατὰ τὰ συμφωνημένα), ὁ δανειστής (κατὰ Φεβρουάριον τοῦ ἔτους 1823), παρουσιασθεὶς αὐτοπροσώπως ἐνώπιον τοῦ Ἀντεπαρχικοῦ κριτηρίου, ἐνήγαγεν αὐτὸν ζητῶν τὴν ἀπόδοσιν κατὰ τὴν ὁμολογίαν. Τὸ δικαστήριον ἐκάλεσε τὸν Δεπάσταν ὅπως παραστῇ αὐτοπροσώπως, λαβὼν δὲ ὑπ' ὄψιν τόσον τὸ (κατατεθὲν) ἔγγραφον (δηλ. τὴν ὁμολογίαν τοῦ 20), ὅσον καὶ τὴν ὁμολογίαν τοῦ ὀφειλέτου ὅτι ἔλαβεν ὁλόκληρον τὸ ποσὸν τῶν 500 γροσίων, κατεδίκασε τὸν Φρασὲ Διαμῆ, ὅπως καταβάλλῃ εἰς τὸν ἐνάγοντα Κωνσταντῖνον Μπάον τὸ κεφάλαιον καὶ τοὺς δεδουλευμένους τόκους, ἀνερχόμενα ἐν συνόλῳ εἰς γρόσια 639.26 (36).

Ἡ ἀπόφασις αὕτη φέρει τὸν ἀριθμὸν 10 καὶ ἐξεδόθη τὴν 3 Φεβρουαρίου 1823.

Ὁ αὐτὸς Φρασὲς Διαμῆ (Δεπάστε) ὤφειλε καὶ γρόσια 200 ἐντόκως εἰς τὸν Πετράκη Μπάον. Ἐπειδὴ ὅμως δὲν τὰ ἀπέδωκε κατὰ τὴν συμφωνίαν, ὁ Πετράκης Μπάος ἐνεφανίσθη καὶ αὐτὸς (κατὰ Φεβρουάριον τοῦ ἔτους 1823) ἐνώπιον τοῦ αὐτοῦ Ἀντεπαρχικοῦ κριτηρίου, ζητῶν τὴν ἀπόδοσιν κεφαλαίου καὶ τόκων. Τὸ δικαστήριον ἐκάλεσε καὶ πάλιν τὸν Φρασὲ Διαμῆ ὅπως παραστῇ αὐτοπροσώπως, λαβὼν δὲ ὑπ' ὄψιν τὴν δήλωσιν αὐτοῦ, ὁμολογήσαντος ὅτι ἔλαβεν ἀκέραιον τὸ ποσὸν τῶν 200 γροσίων, ἐξέδωκε τὴν ὑπ' ἀριθ. 11 τῆς 3 Φεβρουαρίου 1823 ἀπόφασίν του, δι' ἧς κατεδίκασεν αὐτὸν ὅπως καταβάλλῃ εἰς τὸν δανειστήν, μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν γροσίων 29 ἅτινα οὗτος κατέβαλε, καθ' ὁμολογίαν τοῦ Πετράκη Μπάου ἔναντι τῶν ὀφειλομένων τόκων, διὰ κεφάλαιον καὶ ὀφειλομένους τόκους τὸ συνολικὸν ποσὸν τῶν 260.7 γροσίων (37).

Ἐν σχέσει πρὸς τὸ ἔγγραφον τοῦτο εἶναι παρατηρητέον: α) ὅτι δὲν μνημονεύεται ἐν αὐτῷ ἂν ὁ ἐνάγων προσήγαγε τὴν ὁμολογίαν τοῦ Δεπάστε καὶ ἐπομένως ἂν καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἔγγραφου τὸν καταδικάζει. Δὲν ἀποκλείεται βεβαίως τὸ γεγονὸς νὰ ὀφείλεται εἰς ἀβλεψίαν. Μήπως ὅμως τὸ δάνειον συνήφθη προφορικῶς; Ἡ μήπως ἡ ὁμολογία ἀπωλέσθη, ἀπέδειξε δὲ διὰ μαρτύρων τὴν ὑπαρξιν τῆς ὀφειλῆς ὁ Πετράκης Μπάος; Πάν-

τως τὸ δικαστήριον κατεδίκασε τὸν Δεπάστε στηριχθὲν εἰς τὴν ὁμολογίαν του. β) Ὅτι τὸ χρέος τοῦτο τοῦ Δεπάστε πρὸς τὸν Πετράκη Μπάον φαίνεται ὡς νὰ εἶναι ἀνεξάρτητον ἀπὸ τὸ χρέος τοῦ ἰδίου Δεπάστε πρὸς τὸν Κωνσταντῖνον Μπάον, ἐφ' οὗ ἐξεδόθη ἡ προγενεστέρα ἀπόφασις 10 (36). Συναφῆ ὅμως καὶ ἀλληλένδετα καὶ τὰ δύο δάνεια καθίστανται ἐκ τοῦ προτέστον τοῦ ἐπομένου ἐγγράφου 38, εἰς τὸ ὁποῖον ὁ Κωνσταντῖνος Μπάος (ἐν στίχῳ 13) προτεστάρει καὶ διὰ λογαριασμὸν τοῦ ἀδελφοῦ του Πετράκη διὰ τὸ χρέος τοῦ Δεπάστε πρὸς τὸν τελευταῖον τοῦτον. Μάλιστα, καίτοι τὸ προτέστον ὑπογράφεται παρὰ τοῦ Κωνσταντῖνου μόνον (στίχ. 23), ἐν τούτοις ἐκ τῆς ἐν στίχῳ 14 φράσεως: διὰ τοῦτο προτεσταρίζομεθα κλπ. καὶ τῆς ἐν στίχῳ 15: (ἐὰν)δὲν μᾶς πληρώσει, φαίνεται ὅτι συντάσσεται καὶ ὑποβάλλεται ἐκ μέρους ἀμφοτέρων. Ἐκ τοῦ τελευταίου γεγονότος τούτου θὰ ἡδύνατο νὰ ἐξαχθῇ τὸ συμπέρασμα, ὅτι τὸ δάνειον τῶν 200 γροσίων ὁ Δεπάστε ἔλαβεν ἀπὸ τὸν Πετράκη βραχὺ πρὸ ἢ μετὰ τὸ δάνειον, ὅπερ συνῆψε μὲ τὸν Κωνσταντῖνον — ἡ ἀπόφασις 11 δὲν κάμνει μνειάν τοῦ χρόνου τῆς συνάψεως — καὶ ὅτι ὁ Δεπάστε συνῆψεν ἀμφοτέρα διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν. Τοῦτο ἐνισχύει καὶ ἡ φράσις τοῦ στίχου 5 τοῦ κοντρο-προτέστον τοῦ Δεπάστε ἐν τῷ 39: *Παρελπίδαν ἔλαβον χρεὺς ἐν προτέστον σταλμένον ἀπὸ τοὺς κυρίους ἀδελφούς Πάον*, τῆς ὅλης διατυπώσεως τοῦ ἐγγράφου τούτου, ὡς καὶ τοῦ 39. Ἐκ τούτου δικαιολογεῖται καὶ τὸ περαιτέρω συμπέρασμα, ὅτι οἱ ἀδελφοὶ Κωνσταντῖνος καὶ Πέτρος Μπάος, υἱοὶ τοῦ Ἰωάννου Κ. Μπάου, συνέπραττον, εἰργάζοντο δηλ. ἀπὸ κοινοῦ, ὡς ἔμποροι καὶ ὡς ἐπιχειρηματίαι. Ἐδάνεισαν ἐπομένως τὸν *Καπετὰν Φρασὲ Διαμῆ Ντεπάστα* (στίχ. 30 τοῦ 39) διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν. Τὸ γεγονός δὲ τοῦτο, ὡς ἀναπτύσσεται κατωτέρω, ἔχει σπουδαίαν σημασίαν.

Τὴν 4 Φεβρουαρίου 1823 ὁ Κωνσταντῖνος Μπάος ἐπέδωκε πρὸς τὸν ἀντέπαρχον Σίφνου προτέστον, κοινοποιηθὲν πρὸς τὸν ἀντίδικόν του Φρασὲ Διαμῆ αὐθημερόν, καὶ τοῦ ὁποῖου τὸ δημοσιευόμενον (38) ἀποτελεῖ ἀντίγραφον, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐξιστορεῖ ἐκ μέρους ἀμφοτέρων τῶν ἀδελφῶν καὶ πάλιν, ὅτι ὁ καθ' οὗ τὸ προτέστον ὀφείλει εἰς αὐτοὺς δι' ὁμολογίας χρονολογουμένης ἀπὸ τῆς 12 Ἀπριλίου 1820 πεντακόσια γρόσια, ἐπὶ τόκῳ 10% ἐτησίως· ὅτι, καίτοι ἅμα τῇ παρόδῳ τῆς προθεσμίας ἐζήτησαν (ἀμφοτέροι οἱ ἀδελφοὶ προφανῶς) παρ' αὐτοῦ τὴν καταβολὴν τῶν τόκων, οὗτος, προβάλλων ὡς δικαιολογίαν τὸ δυσχερὲς τῶν περιστάσεων, ἠρνήθη νὰ τοὺς καταβάλῃ. Διὰ τοῦτο κατέφυγον πρὸς τὸν Ἀρχοντα ἀγῶν Νικόλαον Δεπάσταν καὶ πρὸς τὸν υἱόν του Λεοναρδάκη, ζητοῦντες τὴν μεσολάβησίν του παρὰ τῷ Φρασὲ Διαμῆ πρὸς καταβολὴν τῶν τόκων. Οὗτος καὶ πάλιν ἠρνήθη, ὅπως ἀρνεῖται νὰ καταβάλῃ τόσον τὸν τόκον τοῦ δανείου αὐτοῦ, ὅσον καὶ τὸν τόκον τῶν χρημάτων τῶν ὀφειλομένων πρὸς τὸν ἕτερον τῶν ἀδελφῶν Πετράκη, καίτοι ἡ καταβολὴ τῶν τόκων τοῦ εἶχε ζητηθῇ μέσῳ τοῦ ἀντεπάρχου, εἰς ὃν ἐπιδίδεται τὸ παρόν. Διὰ τοῦτο προτεστάρουν κατὰ τοῦ Φρασὲ Διαμῆ καὶ ἀξιοῦν παρ' αὐτοῦ ὅπως ἐντὸς τῆς πρωΐας τῆς ἐπομένης ἡμέρας 5 Φεβρουαρίου 1823, καταβάλῃ εἰς αὐτοὺς τό τε κεφάλαιον καὶ τοὺς ὀφειλομένους τόκους, ἐξοφλῶν αὐτοὺς τελείως, ἐπιφυλασσόμενοι ἄλ-

λως ἐναντίον του διὰ πάσας τὰς δικαστικὰς καὶ ἄλλας δαπάνας καθὼς καὶ διὰ τὰς ζημίας, προβλεπομένας ἢ ἀπροβλέπτους, ἃς θὰ ὑφίσταντο. Διὸ αἰτοῦσι παρὰ τοῦ ἀντεπάρχου, ὅπως κοινοποιήσῃ τὸ παρὸν προτέστον πρὸς τὸν Φρασὲ Διαμῆ καὶ ἀφοῦ τοῦ τὸ ἐπιδώσῃ νὰ παράσῃ εἰς αὐτοὺς ἀντίγραφον μὲ τὴν βεβαίωσιν ὅτι ἐκοινοποιήθη πρὸς τὸν ἀντίδικον κατὰ τὸν νόμον (38).

Ἐν ἀρχῇ τοῦ προτέστον τούτου (στίχ. 1-4) σημειοῦται ὅτι τοῦτο ἐπαρρησιάσθη=κατετέθη (εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ ἀντεπάρχου προφανῶς) τὴν 4 Φεβρουαρίου 1823 καὶ εἰδοποιήθη=ἐκοινοποιήθη εἰς τὸν ἀντίδικον αὐθημερόν.

Τὸ μετ' αὐτὸ 39 ἀποτελεῖ *κοντροπροτέστον* τοῦ Φρασὲ Διαμῆ πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς Πάου, διὰ τοῦ ὁποίου οὗτος ἀποκρίνεται=ἀπαντᾷ εἰς τὸ προτέστον αὐτῶν (38). Ἐκφράζων τὴν ἀπορίαν του διὰ τὴν ὑποβολὴν τοῦ προτέστον, ἐφ' ὅσον εἶχε σπεύσει νὰ ἀναγνωρίσῃ τὸ χρέος του καὶ νὰ ὑποταχθῇ εἰς τὴν ἀπόφασιν τοῦ ἀντεπαρχικοῦ κριτηρίου (36 καὶ 37), ὁ Φρασὲ Διαμῆ ἀποκρούει αὐτὸ διὰ τοὺς ἑξῆς λόγους: α) ἐπειδὴ δὲν εἶχε συνάψῃ παρ' αὐτῶν τὸ δάνειον διότι εἶχεν ἀνάγκην χρημάτων, ὑπαινισσόμενος ὅτι ἄλλοι ὑπῆρξαν οἱ λόγοι δι' οὓς ἔπραξε τοῦτο, τοὺς ὁποίους οἱ προτεστάροντες ἀδελφοὶ γνωρίζουν (*γνωρίζουν οἱ ἴδιοι τὸν τρόπον*: στίχ. 15). β) ἐπειδὴ αὐτὸς εἶχε παρακαλέσει ἴδιον αὐτοῦ ὀφειλέτην, ὅστις τῷ ὥφειλε ποσὸν ἀνερχόμενον εἰς τὸ ἥμισυ τῶν ὑπ' αὐτοῦ ὀφειλομένων πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς Μπάους, γ' ἀναδεχθῇ ὁλόκληρον τὸ ἰδικόν του, παρέχων αὐτῷ ἐνέχυρον (πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς δ' αὐτοῦ, ἡτοῦ τοῦ Φρασὲ Διαμῆ, ἀποδόσεως εἰς αὐτὸν τοῦ ὑπολοίτου ἡμίσεος, ὅπερ δ' ἀνελάμβανε νὰ καταβάλλῃ εἰς τοὺς Μπάους ἐξ ἰδίων του)· καὶ ἐνῶ ἐκεῖνος (ὁ ὀφειλέτης δηλ. τοῦ Δεπάστε) ἀπεδέχθη τὴν προσφορὰν, οἱ ἀδελφοὶ Μπάου τὴν ἀπέκρουσαν. Καὶ ἐπιλέγει ὅτι, ἐφ' ὅσον οἱ τελευταῖοι οὗτοι παραλόγως ἀπόφυγαν τὸν εὐκολώτατον (τοῦτον) τρόπον τῆς ἐξοφλήσεως (στίχ. 21-22), εἰς τὸ ἑξῆς δὲν ἔχει νὰ τοὺς δίδῃ παρὰ διάφορον (στίχ. 22) καὶ ἀπελλάρει=ἐκκαλεῖ, ἐφεσιβάλλει τὴν ἀπόφασιν (36 καὶ 37) εἰς ἀνώτερον κριτήριον=ἀνώτερον δικαστήριον (στίχ. 23), ἀνταξιῶν παρ' αὐτῶν ὅπως τῷ καταβάλωσι τὰς ζημίας, τὰς δαπάνας κλπ., τὰς ὁποίας θὰ ὑφίστατο. Τέλος παρακαλεῖ τὸν ἀντεπάρχον ὅπως κοινοποιήσῃ τὸ *κοντροπροτέστον* του αὐτὸ ὅπου δεῖ (δηλ. πρὸς τοὺς ἀντιδίκους του) παρέχων αὐτῷ *κόπιαν μεμαρτυρημένην*=κεκυρωμένον ἀντίγραφον (στίχ. 26), ἵνα τὸ ὑποβάλλῃ εἰς τὸ δικαστήριον.

Καὶ ἐν ἀρχῇ τοῦ ἑγγράφου τούτου (στίχ. 1-4) σημειοῦται ὅτι ἐπαρρησιάσθη=κατετέθη (εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ Ἀντεπάρχου προφανῶς) τὴν 6 Φεβρουαρίου 1823 καὶ εἰδοποιήθη=ἐκοινοποιήθη εἰς τοὺς ἀντιδίκους τὴν ἐπομένην.

Τὸ τελευταῖον ἑγγράφον 40 ἀποτελεῖ *ξαναπροτέστον* (ἐκ τοῦ *ξαναπροτεσιάζομαι*, στίχ. 22) τῶν ἀδελφῶν Μπάου κατὰ τοῦ Φρασὲ Διαμῆ, διότι οἱ Μπάοι ἀπαντοῦν εἰς τὸ *κοντροπροτέστον* αὐτοῦ (39). Καὶ περὶ αὐτοῦ ἐν ἀρχῇ (στίχ. 1-4) σημειοῦται ὅτι ἐπαρρησιάσθη=κατετέθη (εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ ἀντεπάρχου) τὴν 7 Φεβρουαρίου 1823 καὶ ἐκοινοποιήθη εἰς τὸν ἀντίδικον αὐθημερόν.

Διὰ τοῦ 40 οἱ ἀδελφοὶ Μπάου διὰ τοῦ ἐξ αὐτῶν Κωνσταντίνου δηλοῦν, ὅτι ἔλαβον τὴν ἀπάντησιν τοῦ Φρασὲ Διαμῆ εἰς τὸ προτέστον των, ξενίζονται διότι ἀπορεῖ διὰ τὴν ὑποβολὴν αὐτοῦ, ἐνῶ τοῦτο δὲν ἔπρεπε νὰ συμβῇ ἐφ' ὅσον ἐπὶ δύο ὁλόκληρα ἔτη τὸν καλοῦν ὅπως καταβάλλῃ τὸ χρέος του, ἐκεῖνος δὲ ἀποφεύγει νὰ πράξῃ τοῦτο ἰσχυριζόμενος ὅτι δὲν εἶχεν ἀνάγκην νὰ δανεισθῇ, ἀλλὰ παρὰ ταῦτα ἐδανείσθη καὶ ἤδη ἀρνεῖται νὰ καταβάλλῃ τὸ χρέος. Οὗτοι προσθέτουν ὅτι αἱ περιστάσεις δὲν τὸν ἡμποδίζον, ὥς ἰσχυρίζεται, νὰ καταβάλλῃ, ἀλλὰ τοῦναντίον τὰς προβάλλει ὥς ἐπιχείρημα διὰ νὰ κατακρατῇ τὰ χρήματά των καὶ νὰ ὠφελητῇ χρησιμοποιῶν αὐτά. Διότι μὲ τὰ χρήματα τὰ ἰδικά των ἡγόρασε τὸ προηγούμενον ἔτος (1822) καπνὸν πρὸς 72 παραδες τὴν ὁκᾶν. Τοῦτον ἐζήτησαν παρ' αὐτοῦ ὅπως τοὺς τὸν παραχωρήσῃ πρὸς ἐξόφλησιν τοῦ χρέους του, προσφερόμενοι μάλιστα νὰ τῷ καταβάλωσι καὶ 8 παραδες κατ' ὁκᾶν ἐπὶ πλέον τῆς τιμῆς τῆς ἀγορᾶς, καὶ τοῦτο ἐντὸς διαστήματος δέκα ἡμερῶν ἀπὸ τῆς ὑπὸ τοῦ Φρασὲ Διαμῆ ἀγορᾶς του· ἐκεῖνος ὁμως, ἀποβλέπων καὶ μόνον νὰ ἐφάγῃ τὰ γρόσια τους (στίχ. 18) ἠρνήθη τὴν προσφορὰν, ζητῶν τρία γρόσια καὶ δέκα τὴν ὁκᾶν. Ἀτυχῶς ὅτε συνέβαινον αὐτὰ δὲν εἶχεν ἐγκατασταθῇ Διοίκησις εἰς τὴν νῆσον, ἵνα προσφύγωσιν εἰς αὐτὴν καὶ απαιτήσωσιν τὰ δίκαιά των. Εὐθὺς ὁμως ὥς ἐγκατεστάθη τὸ ἔπραξαν· ἐκείνη ἐξέδωκε τὴν εἰς χεῖρας των ἀπόφασιν (36 καὶ 37) παρὰ ταῦτα ὁμως οἱ Μπάοι δὲν ἔλαβον τὰ χρήματά των. Διὰ τοῦτο ξαναπροτεσιάζονται (στίχ. 22) ἐναντίον τοῦ ὀφειλέτου των Φρασὲ Διαμῆ καὶ πρετεντέρουν = ἀξιοῦν ἤδη παρ' αὐτοῦ, ὅπως τοῖς καταβάλλῃ τὸ κέρδος ὅπερ ἀπεκόμισεν ἐκ τῆς πωλήσεως τοῦ διὰ τῶν ἰδικῶν των χρημάτων ἀγορασθέντος πρὸς 72 παραδες τὴν ὁκᾶν καπνοῦ, τὸ κέρδος ὅπερ ἐπραγματοποίησε διὰ τῶν ἰδικῶν των τούτων χρημάτων καὶ πάλιν, ἅτινα ἐνδυσεν = ἐπενέδυσεν εἰς κρομύδια (στίχ. 26), ἀγοράσας αὐτὰ πρὸς πέντε γρόσια τὸ καντάρι, ἐνῶ σήμερον πωλοῦνται πρὸς ὀκτὼ (στίχ. 26, 27), καθὼς καὶ πᾶν κέρδος ὅπερ καὶ ἀπὸ τῆς κοινοποιήσεως τοῦ παρόντος ἀντιπροτέστον θὰ πραγματοποιήσῃ (χρησιμοποιῶν, φυσικά, τὰ ἰδικά των χρήματα) μέχρι πλήρους ἀποπληρωμῆς τοῦ χρέους. Τέλος παρακαλοῦν τὸν ἀντέπαρχον, ὅπως κοινοποιήσῃ τὸ ἔγγραφον τοῦτο πρὸς τὸν ἀντίδικον καὶ τὸν καλέσῃ, ὅπως δεποζιάρῃ = παρακαταθέσῃ κατὰ νόμον (στίχ. 31) καὶ τότε νὰ ἐκκαλέσῃ τὴν (πρωτόδικον) ἀπόφασιν.

Σημειωθήτω, ὅτι τὰ τρία τελευταῖα ἔγγραφα 38, 39 καὶ 40, ἥτοι τὸ προτέστον, τὸ κοντροπροτέστον καὶ ἡ ἀπάντησις πρὸς τὸ κοντροπροτέστον (ξαναπροτεσιάζισμα) ἀπευθύνονται πρὸς τὸν Εὐγενέστατον κύριον Ἀντέπαρχον Σίφνον (εἰς τὸ τελευταῖον μάλιστα ἔγγραφον) καὶ Σερίφον. Καὶ ὅτι καὶ τὰ τρία εἶναι ἴσα ἀπαράλλακτα τῷ πρωτοτύπῳ, ἥτοι ἀπόγραφα.

Τὰς δύο ἀποφάσεις ὑπ' ἀριθ. 10 καὶ 11 (36 καὶ 37) ἔχει ἐκδώσει τὸ Ἀντεπαρχικὸν κριτήριον. Τοῦτο ἀπετελεῖτο ἐκ τοῦ ἀντεπάρχου καὶ τριῶν συμβούλων (36, στίχ. 17 - 19, καὶ 37, στίχ. 17 - 19). Οἱ σύμβουλοι διωρίσθησαν ὑπὸ τῶν Ἀρμοστῶν κατόπιν προηγουμένης ἐκλογῆς των ὑπὸ τῶν κατοίκων. Διὰ τοῦτο ἄλλως τε τόσον ἐν τῷ 36 (στίχ. 2),

ὅσον καὶ ἐν τῷ 37 (στίχ. 2) ἀποκαλοῦνται ἐκλελεγμένοι σύμβουλοι. Οἱ Ἀρμοσταὶ (τῶν νήσων Αἰγαίου Πελάγους καὶ τῶν Σποράδων) διωρίσθησαν διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 1180 τῆς 1 Μαΐου 1822 διατάξεως τοῦ Ἐκτελεστικοῦ (Ἀρχεῖα τῆς Ἑλληνικῆς Παλιγγενεσίας μέχρι τῆς Ἐγκαταστάσεως τῆς Βασιλείας 1, Ἀθῆναι 1857, σελ. 328) καὶ παρέμειναν εἰς τὸ Αἰγαῖον μέχρι τέλους τοῦ ἔτους 1822. Οὗτοι ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὑπ' ἀριθ. 468 τῆς 4 Μαΐου 1822 ὁδηγιῶν πρὸς τοὺς ἀρμοστὰς (Ἀρχεῖα, αὐτόθι, σελ. 326) ἐξουσιοδοτήθησαν ὅπως εἰσαγάγουν τὴν Διοίκησιν εἰς τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου Πελάγους καὶ εἰς τὰς Σποράδας, ἔχοντες πρὸ ὀφθαλμῶν ὡς βάσιν εἰς τὴν εἰσαγομένην δημοσίαν οἰκονομίαν (administration publique) τὸν ἐκδοθέντα νόμον ἀπὸ λ' Ἀπριλίου ὑπ' ἀριθ. 12, τὸν εἰς αὐτὸν προστεθέντα ὀργανισμόν, τὸν ἀπὸ α' Μαΐου ὑπ' ἀριθ. 13 νόμον καὶ τὴν εἰς αὐτὸν προστεθεῖσαν διάταξιν τῶν δικαστηρίων.

Ὁ ὑπ' ἀριθ. 12 νόμος ἔχει δημοσιευθῇ ὑπὸ Α. ΜΑΜΟΥΚΑ (Τὰ κατὰ τὴν Ἀναγέννησιν τῆς Ἑλλάδος 3, Πειραιεὺς 1839, σελ. 61 ἐπ.)· ἐπίσης ἐν Ἀρχείοις τῆς Ἑλληνικῆς Παλιγγενεσίας, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 160 ἐπ. Τὸ εἰς ἐκάστην ὁμως τῶν δύο τούτων συλλογῶν δημοσιευόμενον κείμενον τοῦ νόμου διαφέρει. Τὸ τῶν Ἀρχείων περιέχει διατάξεις περὶ ἀντεπάρχων καὶ περὶ δικαστηρίων μὴ ὑπαρχούσας εἰς τὸ κείμενον τοῦ ΜΑΜΟΥΚΑ. Ὁ ὑπ' ἀριθ. 13 νόμος ἔχει δημοσιευθῇ μόνον ἐν τοῖς Ἀρχείοις τῆς Ἑλληνικῆς Παλιγγενεσίας, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 164 ἐπ.· αὐτὸς περιέχει τὴν Διάταξιν τῶν Δικαστηρίων. Οὗτος ὁμως οὐδέποτε ἐτέθη ἐν ἰσχύϊ, διαταχθεὶς τῆς ἀναθεωρήσεώς του διὰ τοῦ ἀπὸ 18 (30) Ἀπριλίου 1823 ψηφίσματος τῆς συνελεύσεως τοῦ Ἀσироῦς (Α. ΜΑΜΟΥΚΑ, αὐτόθι, 2, Ἀθῆναι 1862, σελ. 82, ἐν συνδυασμῷ πρὸς 3, σελ. 86· *Constitutions, Lois, Ordonnances des Assemblées Nationales des Corps Législatifs et du Président de la Grèce. Recueillies et traduites par ordre du Gouvernement 1821-1832*. Athènes, De L' Imprimerie Royale, Section particulière, 1835, σελ. 142, 143 καὶ σημ.). Ὅντως δὲ ὁ νόμος οὗτος ἀναθεωρήθη καὶ ἐξεδόθη τὴν 21 Ὀκτωβρίου 1825, ἐπιγραφεὶς Ὁργανισμὸς τῶν Ἑλληνικῶν Δικαστηρίων καὶ κατέλαβεν εἰς τὸν Κώδικα τῶν Νόμων τὸν ἀριθμὸν 13, ὃν εἶχεν ὁ ἀντικατασταθεὶς ἀρχικὸς ταῦτ'αριθμὸς νόμος (Ι. ΒΙΣΒΙΖΗ, Ἡ πολιτικὴ δικαιοσύνη κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπανάστασιν μέχρι τοῦ Καποδιστρίου, Ἀθῆναι 1941, σελ. 131). Ὁ ἀναθεωρημένος οὗτος νόμος ἐδημοσιεύθη εἰς τὴν Γενικὴν Ἐφημερίδα τῆς Ἑλλάδος, φύλλον 12 τῆς 14 Νοεμβρίου 1825. Δὲν ἐδημοσιεύθη ὁμως ἐν αὐτῇ τὸ τμήμα τὸ περιέχον τὴν δικονομίαν, εἰμὴ μόνον ὁ Ὁργανισμὸς τῶν δικαστηρίων. Πλήρης ἐδημοσιεύθη ἐν ἐπισήμῳ γαλλικῇ μεταφράσει ἐν *Constitutions, Lois* κλπ., ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 144 ἐπ. Τοῦτον δὲ τὸν ἀναθεωρημένον νόμον 13 ἔχει ὑπ' ὄψιν τοῦ ὁ G. GEIB, *Darstellung des Rechtszustandes in Griechenland während der türkischen Herrschaft und bis zur Ankunft des Königs Otto I.*, Heidelberg 1835, σελ. 112 ἐπ., καὶ ὅχι, ὡς ἐσφαλμένως ὑπολαμβάνει, τὸν ὑπὸ τὸν αὐτὸν ἀρχικὸν ἀριθμὸν, προσθέτων ὅτι συνετάχθη ὑπὸ ἐπιτροπείας μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Μαυροκορδαῖον. Τὸ τελευταῖον ὁμως τοῦτο δὲν εἶναι ἀκριβές, ὡς

προκύπτει ἐκ τῆς ἀπὸ 11 Αὐγούστου 1824 ἀποφάσεως τοῦ Βουλευτικοῦ (*Ἀρχεῖα*, ἐνθ' ἄνωτ., 2, Ἀθῆναι 1862, σελ. 384, καὶ I. ΒΙΣΒΙΖΗ, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 130 σημ. 4), ὅπως δὲν εἶναι ἀληθὲς ὅτι ὁ ἀρχικὸς νόμος ἀπετελεῖτο ἐκ 13 ἄρθρων, διότι ἐκ τόσων ἄρθρων ἀπετελεῖτο ὁ ἀνατεθεωρημένος. Ἴσως ὁ Μαυροκορδάτος προΐστατο ἐπιτροπείας τοῦ Ὑπουργείου Δικαιοσύνης, εἰς ὃ ὁ ἀρχικὸς νόμος παρεπέμφθη πρὸς ἐπεξεργασίαν διὰ Προβουλῆματος τοῦ Ἐκτελεστικοῦ (I. ΒΙΣΒΙΖΗ, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 130). Πάντως καὶ ὁ νόμος οὗτος, καίπερ ἐκδοθεὶς, οὐδέποτε ἐφηρομόσθη (I. ΒΙΣΒΙΖΗ, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 135).

Ὡς ὅμως προκύπτει ἐξ αὐτῆς τῆς περιπτώσεως β' τῶν ἀνωτέρω μνημονευθεισῶν ὁδηγιῶν πρὸς τοὺς ἀρμοστὰς τῆς 4 Μαΐου 1822 (*Ἀρχεῖα*, 1, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 329, ἀριθ. 468), τοὺς ἐπάρχους καὶ τοὺς ἀντεπάρχους δὲν διώρισαν οἱ Ἀρμοσταί. Τοῦναντίον ὁ διορισμὸς τῶν ἔγινεν ἀπ' εὐθείας ἀπὸ τὴν Διοίκησιν καὶ προηγήθη τοῦ διορισμοῦ τῶν Ἀρμοστῶν. Ἐκ τοῦ καταλόγου τῶν ἐπάρχων, τοῦ ἐκδοθέντος καὶ καταρτισθέντος κατὰ διαταγὴν τοῦ Προέδρου τοῦ Ἐκτελεστικοῦ καὶ τεθέντος ἐν τῷ Μινιστερίῳ τῶν Ναυτικῶν ὑπὸ χρονολογίαν 4 Μαΐου 1822, προκύπτει ὅτι ἡ Σίφνος ὁμοῦ μετὰ τῆς Σερίφου ἀπετέλεσαν ἀντεπαρχίαν ὑπαγομένην εἰς τὴν ἐπαρχίαν Νάξου. Ἀντέπαρχος διωρίσθη ὁ Παναγιώτης Καραπάνου (Α. Α. Χ. ΑΝΑΓΓΥΡΟΥ, *Τὰ Σπεισιώτικα*, Ἀθῆναι 1861, σελ. 571). Εἰς τὰ δημοσιευόμενα ὅμως ἐνταῦθα ἐγγράφα 36-40 ὡς ἀντέπαρχος τοῦ ἔτους 1823 φέρεται ὁ Παναγιώτης Καραϊωάννης. Ἐπομένως εἴτε ὁ Καραπάνος ἀντικατεστάθη ὑπὸ τοῦ Καραϊωάννου, οὐδέποτε ἀναλαμβάνει τὰ καθήκοντά του, ὅπερ εἶναι πιθανὸν ἂν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν ὅτι αἱ δημοσιευόμεναι δύο ἀποφάσεις (36 καὶ 37) φέρουν ἀριθμοὺς 10 καὶ 11 καὶ ἐξεδόθησαν ἐν ἔτος σχεδὸν μετὰ τὸν διορισμὸν τοῦ Καραπάνου, εἴτε ἐσφαλμένως ἐτυπώθη ἐν τῷ ὑπὸ τοῦ ΑΝΑΓΓΥΡΟΥ, αὐτόθι, δημοσιευμένῳ καταλόγῳ τὸ ὄνομα Καραπάνος ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ Καραϊωάννης, ὅπερ δὲν εἶναι ἀπολύτως ἀπίθανον ἀφοῦ, κατὰ σύμπτωσιν, τόσον ὁ Καραπάνος ὅσον καὶ ὁ Καραϊωάννης ὀνομάζονται Παναγιῶται, εὐκόλως δὲ ἀναγιγνώσκεται ἐν κακογεγραμμένῳ τυχὸν ἐγγράφῳ Καραπάνος ἀντὶ Καραϊωάννης. Τέλος, γενικῶς περὶ τῆς ἐγκαθιδρύσεως τῆς Διοικήσεως εἰς τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου, αἵτινες ἀπετέλεσαν καὶ τὴν μοναδικὴν περιοχὴν εἰς ἣν ἐφηρομόσθη ὁ Νόμος 12 τῆς 30 Ἀπριλίου 1822 περὶ Ὀργανισμοῦ τῶν Ἑλληνικῶν Ἐπαρχιῶν, βλέπε I. ΒΙΣΒΙΖΗ, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 55 ἐπ.

Κατὰ τὴν § 4 τοῦ Τίτλου Ε' τοῦ Τμήματος Θ' τοῦ Προσωρινοῦ Πολιτεύματος τῆς Ἐπιδαύρου (Α. ΜΑΜΟΥΚΑ, ἐνθ' ἄνωτ., 2, σελ. 31): Ἐκάστου Κριτηρίου ἡ περιφέρεια καὶ ὁ γενικὸς τύπος καὶ ἡ μέθοδος τῶν διαδικασιῶν προσδιορίζονται ἀπὸ τὸν ἐκδοθησόμενον Νόμον. Ὁ νόμος οὗτος εἶναι ὁ ὑπ' ἀριθ. 13 τοῦ 1822 (ἄνωτ. σελ. 8). Κατ' ἀκολουθίαν ἐκ τῶν ὁρισμῶν τοῦ Προσωρινοῦ Πολιτεύματος, τοῦ νόμου τούτου, ἐν συνδυασμῷ δὲ καὶ πρὸς ἄλλας τυχὸν πηγάς, πρέπει νὰ καταβληθῇ προσπάθεια, ὅπως ἐξακριβωθῇ ἡ ὁργάνωσις τῶν δικαστηρίων καὶ ἡ ἀρμοδιότης των κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἐν Σίφνῳ τοῦλάχιστον.

Τὸ ἀντεπαρχικὸν κριτήριον ἀπετέλει κατὰ τὴν ἔννοιαν τῆς § 4δ' τοῦ τίτλου Ε' τοῦ Προσωρινοῦ Πολιτεύματος τῆς Ἐπιδάουρου καὶ τὴν § κδ' τοῦ Νόμου 12 τῆς 30 Ἀπριλίου 1822 (*Ἀρχεῖα*, ἐνθ' ἄνωτ., 1, σελ. 162) *Πρῶτον δικαστήριον*, ἥτοι πρωτοβάθμιον δικαστήριον ἢ πρωτοδικεῖον. Ἡ σύνθεσις ὅμως αὐτοῦ ἐκ τοῦ ἀντεπάρχου ὡς προέδρου καὶ τριῶν συμβούλων ὀφείλεται εἰς τὴν πρωτοβουλίαν τῶν Ἀρμοστών, ὡς παρατηρεῖ ὁ Ι. ΒΙΣΒΙΖΗΣ, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 58. Οὕτω παραλλήλως πρὸς τὰ ὅμοια τῆς Νάξου καὶ τῆς Ἀμοργοῦ, μαρτυρούμενα ἐκ τῶν ἐγγράφων 55 καὶ 56, 36 καὶ 57 τῶν δημοσιευομένων ὑπὸ τοῦ Ι. ΒΙΣΒΙΖΗΣ, ἐνθ' ἄνωτ., προστίθεται καὶ τὸ τῆς Σίφνου. Ἄν οὕτως ἔχῃ τὸ πρᾶγμα, τοῦτο συνέβη ὅχι μόνον παρὰ τὰς ἀνωτέρω μνημονευθείσας ὑπ' ἀριθ. 468 ὁδηγίας πρὸς τοὺς ἀρμοστας, ἀλλὰ καὶ παρὰ τὴν ρητὴν διαταγὴν τοῦ Ἀρχιγραμματέως τῆς Ἐπικρατείας, Μινίστρου τῶν ἐξωτερικῶν ὑποθέσεων καὶ Προέδρου τοῦ Συμβουλίου τῶν Μινιστρῶν πρὸς τὸν Μινίστρον τῶν Ἐσωτερικῶν ὑπ' ἀριθ. 1244 τῆς 3 Μαΐου 1822, τὴν δημοσιευομένην εἰς τὰ Ἀρχεῖα, ἐνθ' ἄνωτ., 1, σελ. 331, καὶ ὁρίζουσας ὅτι: Κατὰ συνέπειαν τοῦ νόμου ὑπ' ἀριθ. 12 περὶ δημοσίου οἰκονομίας, ἐξέδωκεν ἡ Διοίκησις τὴν περιχλειομένην τῶν Δικαστηρίων Διάταξιν, τῆς ὁποίας ἐπίτηδες ἐκδοθεὶς νόμος ὑπ' ἀριθ. 13, ὡς ἐκ τοῦ ἴσου αὐτοῦ πληροφορεῖσθε, ἐντέλλεται τὴν εἰσαξὶν εἰς τὰς ἐλληνικὰς ἐπαρχίας (βλέπε καὶ ἐγγραφὰ 21 καὶ 24 ἐν Ι. ΒΙΣΒΙΖΗΣ, αὐτόθι). Ἐπομένως τὸ ἀντεπαρχικὸν κριτήριον τοῦτο δὲν ἦτο τακτικόν. Ὅτι ὅμως ἦτο πρωτοβάθμιον ἐξάγεται ἐκ τοῦ στίχου 29 τοῦ 39, ἐν ᾧ ὁ ἐναγόμενος Φρασὲ Διαμῆ δηλοῖ ὅτι: ἀπελάρω (=ἐφασκίβαλλον, ἐκκακῶ) ὅλην τὴν ὑπόθεσιν εἰς ἀνώτερον κριτήριον καὶ ἐκ τοῦ στίχου 31 τοῦ αὐτοῦ ἐγγράφου, ἐν ᾧ οἱ ἐνάγοντες ἀπαντῶσιν εἰς τὸ κοινοπροτεσθὲν τοῦ πρώτου λέγοντες: νὰ τῷ εἰδοποιήσετε τὸ παρὸν καὶ ἐπομένως νὰ δεσποζήσῃ κατὰ νόμον καὶ ἔπειτα ἅς ἀπελάρῃ εἰς ἀνώτερον κριτήριον. Τὸ ἀντεπαρχικὸν κριτήριον τοῦτο ἐξ ἄλλου δὲν εἶναι δυνατόν, νομίζω, νὰ ἐξετέλει καὶ χρὴ εἰρηνοδικεῖον· διότι οἱ Ἀρμοσταί, συμφώνως πρὸς τὴν δοθεῖσαν εἰς αὐτοὺς ἐντολὴν διὰ τῆς § α' τῶν ὁδηγιῶν πρὸς τοὺς ἀρμοστας (*Ἀρχεῖα*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 329, ἀριθ. 468) καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τῆς § κδ' τοῦ Νόμου 12 (*Ἀρχεῖα*, αὐτόθι, σελ. 161) διώρισαν ἐν Νάξῳ εἰρηνοποιὸν κριτήν, ἥτοι εἰρηνοδίκην (βλέπε ἐγγραφὸν 56 ἐν Ι. ΒΙΣΒΙΖΗΣ, ἐνθ' ἄνωτ., καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ ἐκδότου ἐκτιθέμενα ἐν σελ. 58 καὶ σημ. 6). Εὐλογον ἐπομένως ἐκ τοῦ γεγονότος αὐτοῦ θὰ ἡδυνάμεθα νὰ ἐξαγάγωμεν συμπέρασμα, ὅτι οἱ Ἀρμοσταὶ διώρισαν τοιοῦτον καὶ ἐν Σίφνῳ.

Ποῖον ὅμως εἶναι τὸ ἀνώτερον κριτήριον εἰς τὸ ὁποῖον θὰ ἀπελάριζε τὴν ἀπόφασιν τοῦ ἀντεπαρχικοῦ κριτηρίου ὁ ἐναγόμενος Φρασὲ Διαμῆ; Ἡ § 4γ' τοῦ Προσωρινοῦ Πολιτεύματος (Α. ΜΑΜΟΥΚΑ, ἐνθ' ἄνωτ., 2, σελ. 31) προϋνόει περὶ τῆς ιδρύσεως ἐφετειῶν: Εἰς ὅποια μέρη διατρίβουσιν αἱ κατὰ μέρος Κεντρικαὶ τῆς Ἑλλάδος Διοικήσεις, οἷον αἱ Γερουσίαι, Ἀρειοὺς Πάγους κλπ. νὰ συστηθῶσι παρόμοια μὲ τὸ Γενικὸν τῆς Ἑλλάδος κριτήρια, ἀπὸ τὰ ὁποῖα μόνον ν' ἀναφέρονται αἱ διαδικασίαι εἰς τὸ Γενικὸν τῆς Ἑλλάδος Κριτήριον. Συμφώνως δὲ πρὸς τὴν διάταξιν ταύτην ὁ Νόμος 12 ἐν § κζ' ὥρισεν

(*Ἀρχεῖα*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 163) ὅτι: *Εἰς κάθε ἐπαρχίαν ἐκτὸς τοῦ πρώτου δικαστηρίου καὶ τῶν εἰρηνοποιῶν Κριτῶν, διορίζεται καὶ ἕτερον δικαστήριον, συνιστάμενον ἀπὸ πέντε μέλη καὶ ὀνομαζόμενον Δικαστήριον τῶν Ἑκκλητίων.* Ἡ δήλωσις ὅμως τῶν διαδίκων εἰς τὰ προτέστα καὶ κοντροπροτέστα αὐτῶν περὶ τοῦ ὅτι θὰ ἀπελλάρουν εἰς ἀνώτερον κριτήριο (39 στίχ. 23 καὶ 40 στίχ. 31-32) καὶ ὅχι εἰς τὸ ἀνώτερον κριτήριο, λόγῳ τοῦ ἀορίστου τῆς διατυπώσεως, δημιουργεῖ τὴν ἐντύπωσιν εἴτε ὅτι δὲν ὑπῆρχεν ὠρισμένον, εἴτε ὅτι δὲν εἶχε συσταθῇ καθόλου ἐφετεῖον. Τοῦτο ὅμως ὑποστηρίζω μὲ ἐπιφύλαξιν, διότι τὸ ἐκ τοῦ φραστικοῦ τῶν ἐγγράφων συμπέρασμα δυνατόν νὰ ἄγῃ εἰς ἐσφαλμένα συμπεράσματα. Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο πρέπει πάντοτε ν' ἀντιμετωπίζεται τὸ ζήτημα τῆς πλημμελοῦς διατυπώσεως, ἣτις ἦτο μοιραία κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τῆς ἀδιαμορφώτου ἐτι γλώσσης καὶ τῆς ἀτελοῦς παιδείας. Οὕτω καὶ ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ Ι. ΒΙΣΒΙΖΗ, ἐνθ. ἄνωτ., δημοσιευομένων ἐγγράφων προκύπτει, ὅτι πράγματι ἐπεκράτει ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο χάος. Αἴφνης τὰ ἐγγράφα 65-68 τῆς 12-18 Μαρτίου 1823 ἐκ Μεσολογγίου ἀποτελοῦν ἀπόφασιν τοῦ Α' Δικαστηρίου τῆς Ἐπαρχίας Αἰτωλίας ἐπὶ διαφορᾷ μεταξὺ τοῦ Φ. Παιδάκου καὶ τοῦ ἀνεψιοῦ του εἰς ἣν, κατόπιν αἰτήσεως τοῦ πρώτου, παρέχεται αὐτῷ ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου ἡ ἄδεια ὅπως τὴν ἐκκαλέσῃ ἐνώπιον τῶν ἀρμοστικῶν τῆς Δυτικῆς Χέρσου Ἑλλάδος. Εἰς τὸ ἐγγράφον 69 τῆς 4 Ἀπριλίου 1823, ἐπίσης ἐκ Μεσολογγίου, οἱ Γενικοὶ ἀρμοσταὶ τῆς Δυτικῆς Χέρσου Ἑλλάδος ἀναγγέλλουν τὴν ἀπόφασιν τοῦ Α' Δικαστηρίου τῆς Ἐπαρχίας Αἰτωλίας δι' ἧς ἐπειράθη εἰς τὸν Π. Πολυδώρου, καίπερ δικαιωθέντα, ὅπως ἐκκαλέσῃ τὴν ἀπόφασιν τοῦ δικαστηρίου τούτου μὲ τὴν δικαιολογίαν ὅτι ἡ Ἑκκλητος ἔδει ἐκ τοῦ ἐναντίου νὰ ζητηθῇ παρὰ τῶν Α' Διευθυντῶν. Κατ' ἔφεσιν δὲ ἐδίκασον οἱ ἀρμοσταί. Εἰς τὸ ἐγγράφον 137 ἐπὶ ἀναφορᾷ τοῦ Διαμαντοπούλου πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον τοῦ Δικαίου ὅπως ἀποφασίσῃ τὸ Συμβούλιον τῶν Ὑπουργῶν ἢ τὸ Βουλευτικὸν ἐπὶ ἀποφάσεως ἐπὶ ὑποθέσεώς του τοῦ ἐπαρχιακοῦ κριτηρίου Τριπολιτσᾶς, ἀπὸ τὴν ὁποίαν δὲν ἔμεινεν ἱκανοποιημένος, τὸ Ὑπουργεῖον ἐνέκρινε τὴν αἴτησίν του. Τὸ ἐγγράφον συνετάχθη εἰς τὴν Τριπολιτσάν καὶ φέρει χρονολογίαν 25 Ἰουλίου 1823. Ἄλλο ἐγγράφον εἶναι τὸ 156 τῆς 15 Αὐγούστου 1823, συνταχθὲν ἐν Σαλαμῖνι. Ὁ Χ. ἐκκαλεῖ τὴν ἀπόφασιν τοῦ Κριτηρίου τῆς Ἐπαρχίας Τριπολιτσᾶς ἐνώπιον τοῦ Ἐθνικοῦ Κριτηρίου. Ὁ Πρόεδρος τοῦ Ἐκτελεστικοῦ ἀπαντᾷ ὅτι ἡ Διοίκησις δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ τὴν ἀνακρίνῃ (= νὰ τὴν ἀνακρίνῃ καὶ πάλιν, ἥτοι νὰ τὴν ἐπανεξετάσῃ) καὶ νὰ ἐπικυρώσῃ τὴν ἀπόφασιν· ὅθεν ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος ἀναφορά, ἑκκλητος οὖσα, ἀναβάλλεται, νὰ θεωρηθῇ ἀπὸ τὸ Δικανικὸν τὸ ὁποῖον μέλλει νὰ συστηθῇ κατὰ τὴν ὁποίαν ἐξέδωκε διαταγὴν ἡ Διοίκησις. Τὸ ἐγγράφον 150 συνετάχθη εἰς τὴν Τριπολιτσάν τὴν 7 Αὐγούστου 1823. Εἰς αὐτὸ ὁ Ὑπουργὸς τοῦ Δικαίου, ἀπευθυνόμενος πρὸς τὸ Σεβαστὸν Ἐκτελεστικόν, ἐκθέτει ὅτι ὁ Καλαμογδάρτης ἐπὶ ἀποφάσεως τοῦ Κριτηρίου τῆς Ἐπαρχίας Τριπολιτσᾶς, ἐκδοθείσης ἐπὶ διαφορᾷ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Μπενιζέλου, ἐπιθυμεῖ, μὴ δεχόμενος τὴν ἀπόφασιν τῶν Κριτῶν, νὰ κριθῇ εἰς τὸ συστηθὲν Δικανικόν. Τὰ ὀλίγα μνημονευθέντα ταῦτα

ἔγγραφα ἀποδεικνύουν ὅτι χρέη ἐφετείων ἐπετέλουν τὸ μὴ ἔτι συσταθὲν Δικανικόν, τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον, τὸ Βουλευτικὸν κ.ἄ. Εἰς ταῦτα πρέπει νὰ προστεθοῦν καὶ οἱ αἵρετοκριταί, εἰς οὓς ἐπέμποντο ὑποθέσεις πρὸς κρίσιν κατ' ἔφεσιν. Τὸ τελευταῖον ἄλλως τε τοῦτο εὐρίσκεται ἐντὸς τοῦ γενικοῦ πνεύματος τοῦ διέποντος τὸν ἀναθεωρηθέντα καὶ μὴ τεθέντα εἰς ἐφαρμογὴν Νόμον 13 περὶ Ὁργανισμοῦ τῶν Ἑλληνικῶν Δικαστηρίων (ἔδ. ιγ'). Τὴν ἐπικρατοῦσαν γενικῶς ἀβεβαιότητα περὶ τοῦ ἐφαρμοστέου δικαίου κλπ. ἀπεικονίζουσιν τὰ ἔγγραφα 124, 125, 147 τῆς αὐτῆς συλλογῆς I. ΒΙΣΒΙΖΗ. Ἄρα ἐκ τοῦ συνδυασμοῦ τῶν δημοσιευομένων ἐνταῦθα ἐγγράφων 39 καὶ 40 πρὸς τ' ἀνωτέρω μνημονευθέντα προκύπτει ἀβεβαιότης περὶ τοῦ δικαστηρίου ἐνώπιον τοῦ ὁποίου θὰ ἐξεκαλεῖτο ὑπὸ τοῦ Φρασὲ Διαμῆ ἢ ἀπόφασις τοῦ ἀντεπαρχικοῦ κριτηρίου. Τὴν γνώμην ταύτην, ὅτι δηλ. ἦτο ἄγνωστον τὸ δικαστήριον ἐνώπιον τοῦ ὁποίου θὰ κατέφευγεν ὁ ἐναγόμενος κατ' ἔφεσιν, ἐνισχύει καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ I. ΒΙΣΒΙΖΗ, ἐνθ. ἀνωτ., σελ. 135 ἐξακριβωθὲν γεγονός, ὅτι ἔτι καὶ μετὰ τὴν ἐκδοσιν τοῦ ἀνατεθεωρημένου νόμου 13 ἐν ἔτει 1825, ὅστις διὰ τοῦ ἀρθρου Δ' ἔδ. ε' προέβλεπε τὴν σύστασιν δικαστηρίου τῶν ἐκκλήτων καὶ εἰς τὴν Νάξον διὰ τὴν περιφέρειαν τῶν Σποράδων καὶ Κυκλάδων νήσων, δὲν κατέστη δυνατόν νὰ λειτουργήσουν δικαστήρια ἐπὶ τῇ βάσει αὐτοῦ.

Ἔτι ὅμως σκοτεινότερα εἶναι τὰ σχετιζόμενα μὲ τὴν δικονομίαν ζητήματα, τὰ προκύπτοντα ἐκ τῶν ἐγγράφων μας.

Εἶναι ἐν πρώτοις παρατηρητέον, ὅτι καίτοι οἱ ὅροι χρησιμοποιούμενοι ὑπὸ τῶν διαδίκων δὲν εἶναι ἑλληνικοί, ἀλλ' ἰταλικοί. Τοιαῦτα δ' εἶναι οἱ ἑξῆς: Προτεσταρίζομαι (38, στίχ. 14), προτεστάρω (38, στίχ. 13), κοινοπροτεσταρίζομαι (39, στίχ. 23 - 24), ξαναπροτεσταρίζομαι (39, στίχ. 22). Προτέστον καὶ προτέστον (38, στίχ. 19. 39, στίχ. 5, 12. 40, στίχ. 5, 7). Κατὰ τὸν Α. Θ. ΔΡΑΚΑΚΗΝ, Ἡ Σύρος ἐπὶ Τουρκοκρατίας, Α', Ἑρμούπολις 1948, σελ. 218, «τὰ λεγόμενα προτέστα καὶ κόντρα προτέστα ἐπέχουσι θέσιν ἀγωγῶν», τὰ συνέτασσον δ' ἐν Σύρῳ οἱ Καντζιλιέρηδες. Ἡ λέξις εἶναι ἡ ἰταλικὴ protesto καὶ τὸ ρῆμα τὸ ἰταλικὸν protestare. Ταῦτα εἰς οὐδὲν ἔγγραφον τῆς ἐποχῆς ταύτης ἐκ τῆς ἡπειρωτικῆς Ἑλλάδος, καθ' ὅσον γνωρίζω, ἀπαντοῦν. Τὸ ρῆμα ἀπαντᾷ εἰς ὁμοίας περιπτώσεις καὶ εἰς ἔγγραφα ἐξ Ὑδρας, ἄρα εἰς τὰς νήσους καὶ πάλιν (βλέπε Ἀρχεῖον τῆς Κοινότητος Ὑδρας 1778 - 1832, δημοσιευόμενον ὑπὸ Α. ΛΙΓΝΟΥ, 3, Πειραιεὺς 1922, σελ. 42 - 43, 63 - 64, 71, 143 - 144, 145 κ.λπ.). Κατ' ἀκριβολογίαν ἔχουν τὴν ἔννοιαν τοῦ «διαμαρτύρομαι» καὶ «διαμαρτυρία». Πρετεντέρομεν (37, στίχ. 16), πρετεντέροντες (40, στίχ. 23), πρετεντέρομεν (40, στίχ. 25) = pretendere = ζητῶ, ἀξιῶ. Ἀπαντᾷ παρὰ I. ΒΙΣΒΙΖΗ, 636 (ἐκ Κίας = Κέας), 744 (ἐκ Σκύρου), ἐπομένως εἰς τὰς Κυκλάδας καὶ πάλιν. Εἰς ἔγγραφα ἐξ Ὑδρας ἐπίσης (βλέπε Ἀρχεῖον τῆς Κοινότητος Ὑδρας, ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 63 - 64, 71, 533 - 534, 542 - 543, καθὼς καὶ I. ΛΥΚΟΥΡΗΝ, Ἡ Διοίκησις καὶ Δικαιοσύνη τῶν τουρκοκρατουμένων νήσων Αἴγινα, Πόρος, Σπέτται, Ὑδρα, Ἀθῆναι 1954, σελ. 180, 181 καὶ 210). Ἀπελλάρω (39, στίχ. 23. 39, στίχ. 31) = appellare = ἐκκαλῶ, ἐφεσιβάλλω. Βλέπε καὶ I. ΒΙ-

ΣΒΙΖΗ, 179 (ἐκ Τριπολιτζᾶς), 257 (ἐξ Ἰου). Ἄρα ἐν χρήσει καὶ εἰς τὴν ἡπειρωτικὴν Ἑλλάδα. *Ντάνα*, *σπέζα* ἢ *σπέζη*, *ἐντερέσσα* = ζημίαι, ἔξοδα, τόκοι = *danni*, *spese*, *interessi*. Οἱ ὅροι ἀπαντοῦν καὶ εἰς ἔγγραφα τῆς Ὑδρας (βλέπε Ἐρχειὸν... Ὑδρας, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 42-43, 63-64 κτλ.). Ἰντερέσσα, ἀλλὰ ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τῶν «συμφερόντων» ἀπαντᾷ εἰς ἔγγραφον ἐκ Τριπολιτσᾶς παρὰ Ι. ΒΙΣΒΙΖΗ, 498. *Ντάνα* καὶ *σπέζα* δὲν ἀπαντοῦν εἰς τὴν ἡπειρωτικὴν Ἑλλάδα. *Ρέγουλα* = *regola* = κανὼν, νόμος. Ἀπαντᾷ καὶ παρὰ Ι. ΒΙΣΒΙΖΗ, 361 εἰς ἔγγραφον ὅμως ἐκ Σύρου, ἥτοι τῶν Κυκλάδων, ὅπου σημαίνει «τάξιν», «διὰ τὴν τάξιν». Ἀτακάρω (40, στίχ. 15) = *attaccare*. Δὲν δύναμαι νὰ ἐννοήσω ὑπὸ ποίαν ἀκριβῶς ἔννοιαν χρησιμοποιεῖται ἡ λέξις ἐνταῦθα, ἥτις δὲν ἀπαντᾷ εἰς τὴν ἡπειρωτικὴν Ἑλλάδα. Ἀντιρίζοντας (39, στίχ. 19) δὲν δύναμαι νὰ ἐννοήσω τί σημαίνει καὶ πόθεν προέρχεται. Ἀκορδάρω (39, στίχ. 19-20) = *accordare* = παραχωρῶ κατόπιν συμφωνίας. Ἀπαντᾷ εἰς τὸ ἐκ Τήνου ἔγγραφον 361 παρὰ Ι. ΒΙΣΒΙΖΗ, ὅπου ὅμως σημαίνει «κανονίζω», «τακτοποιῶ». Δεποζιτάρω (40, στίχ. 31) = *depositare* = παρακαταθέτω παρὰ Ι. ΒΙΣΒΙΖΗ, 744 ἐκ Σύρου, δηλ. τῶν Κυκλάδων, ἐνῶ *δεπόζιτον*, *ντεπόζιτον* (320, 450, 456, 744) ἀπαντᾷ καὶ εἰς τὴν ἡπειρωτικὴν Ἑλλάδα. *Ρέστον* (39, στίχ. 19) καὶ *κόπια* (38, στίχ. 20 καὶ 39, στίχ. 26) ἀπαντοῦν πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος. Ὁ ἔλεγχος ἐπομένως τῶν σπουδαιότερων ὅρων, ἐν οἷς καὶ τὸ σημασίαν διὰ τὸ δίκαιον ἔχον ρῆμα *προτεσιτάρω* καὶ τὸ ἀστυνομικὸν *προτέστον*, δεικνύει ὅτι οὗτοι τό γε νῦν ἔχον, ἀπαντοῦν κυρίως εἰς τὰς ἄλλοτε ὑπὸ ἐνετικὴν κατοχὴν νήσους τῶν Κυκλάδων καὶ εἰς τὰς λόγῳ τῆς ναυτιλίας τῶν εἰς στενὴν διὰ τὴν ἐποχὴν ἐπικοινωνίαν εὐρισκομένας μὲ τὴν Δύσιν καὶ πρὸ παντὸς μὲ τὴν Ἰταλίαν.

Δυσχερὲς εἶναι ἡ ἐξακρίβωσις τοῦ ἐφαρμοζομένου ἀστυνομικοῦ δικονομικοῦ συστήματος, ὥς ἐμφανίζεται εἰς τὰ δημοσιευόμενα ἐνταῦθα ἔγγραφα. Δὲν τὴν ἐπιτρέπουν οὔτε τὰ μέχρι τοῦδε τοῦλάχιστον δημοσιευόμενα νομικὰ ἔγγραφα ἐκ τῆς κατοχῆς τῆς Ἑλλάδος γενικώτερον καὶ τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου εἰδικώτερον ὑπὸ τῶν Φράγκων, οὔτε τῶν μεταγενεστέρων χρόνων. Πρὸς ἐπιτυχίαν ἔστω καὶ μερικὴν τοῦ σκοποῦ τούτου, ἀσφαλεστέρα καθ' ἡμᾶς, μέθοδος εἶναι ἡ παραβολὴ τῆς διὰ τῶν ἐγγράφων ἀτελῶς παραδιδομένης διαδικασίας πρὸς τὰ ἰταλικά δικονομικά συστήματα τῆς προγενεστεράς πρὸς ταῦτα περιόδου καὶ πρὸς τὸ δικονομικὸν σύστημα τὸ εἰσαγόμενον διὰ τοῦ μὴ ἐφαρμοσθέντος νόμου 13, τῆς ἀνατεθεωρημένης ἐκδόσεώς του, καθὼς καὶ διὰ τῶν Ὁδηγιῶν τῶν Δικαστηρίων (Ι. ΒΙΣΒΙΖΗ, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 251). Αἱ ὁδηγίαι αὗται ἐξεδόθησαν ὑπὸ τοῦ Γενικοῦ Διευθυντοῦ τῆς Δυτικῆς Χέρσου Ἑλλάδος Α. ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΥ τὴν 21 Φεβρουαρίου 1824 καὶ προωρίζοντο διὰ τὸ τμήμα αὐτὸ τῆς Ἑλλάδος δυνάμει τοῦ ὑπ' ἀριθ. 314 (414) τῆς 15 Ὀκτωβρίου 1823 θεσπίσματος τοῦ Βουλευτικοῦ Σώματος καὶ ἐχρησίμευσαν ὡς πρότυπον πρὸς διατύπωσιν τῶν περὶ διαδικασίας διατάξεων τοῦ ἀναθεωρηθέντος νόμου ὑπ' ἀριθ. 13 (Ι. ΒΙΣΒΙΖΗ, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 132).

Εἰς ἀμφοτέρας τὰς ἀποφάσεις 10 καὶ 11 (36 καὶ 37) ἀναφέρεται ὅτι: *παρρησιασθεῖς ὁ Κ. Π. εἰς τὸ κριτήριον, ἐνῆγε τὸν Φ. Δ. ἀπαιτῶν παρ' ἐκείνου* κτλ. (στίχ. 1-3). Φαίνεται

δηλ. ὡς ἐὰν ὁ ἐνάγων ἀπηυθύνθη πρὸς τὸ ἀντεπαρχικὸν κριτήριον προφορικῶς: παρησιασθεῖς (ὁ ἐνάγων) ἐνῆγε, δηλ. ἐμφανίζεται ἐνώπιον τοῦ κριτηρίου καὶ ἐνάγει. Τοῦτο καθίσταται λίαν πιθανόν, παραβαλλόμενον πρὸς τὰ ἐν Ὑδρᾷ συμβαίνοντα, καθ' ὅσον, ὡς προκύπτει ἐκ τῶν δημοσιευομένων ἐγγράφων, ἐξαιρουμένου βραχέος τινὸς χρονικοῦ διαστήματος μετὰ τὴν ρωσικὴν κατοχὴν, καὶ ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ εἰσαγωγικὸν τῆς δίκης ἐγγραφον δὲν ἦτο ἀναγκαῖον ἐπὶ τῶν διαδικασιῶν τῶν ἀσκουμένων ἐνώπιον τῶν λαϊκῶν δικαστῶν (Ι. ΛΥΚΟΥΡΗ, ἐνθ' ἄνωτ.,). Ἀλλὰ καὶ τοῦ ἐναγομένου ἢ ἀπάντησις εἰς τὰς αἰτιάσεις τοῦ ἐνάγοντος δὲν φαίνεται ὅτι ἦτο ἀναγκαῖον ὅπως εἶναι ἐγγραφος· διότι εἰς τὴν πρώτην μὲν ἀπόφασιν 10 (36, στίχ. 5-7), τὴν ἀφορῶσαν εἰς τὰ 500 γρόσια, λέγεται ὅτι: *παραστήσαντες λοιπὸν (δηλ. τὸ κριτήριον) ἔμπροσθεν ἡμῶν τὸν ρηθέντα (τ. ἔ. τὸν ἐναγόμενον) καὶ πληροφορηθέντες (δηλ. λαβόντες γνῶσιν) καὶ τῆς ἐγγράφου καὶ διὰ στόματος τοῦ ἰδίου ὁμολογίας...*, εἰς τὴν δευτέραν δὲ ἀπόφασιν 11 (37, στίχ. 4-5) τὴν ἀφορῶσαν εἰς τὰ 200 γρόσια: *παραστήσαντες λοιπὸν τὸν ρηθέντα (ἐναγόμενον) ὁμολόγησεν...*

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω τούτων λίαν πιθανόν καθίσταται ὅτι ἡ ἐνώπιον τοῦ ἀντεπαρχικοῦ κριτηρίου διαδικασία ἠδύνατο νὰ εἶναι προφορικὴ, εἴτε γραπτὴ, εἴτε προφορικὴ καὶ γραπτὴ, ἀδιαφόρως.

Ὡς πρὸς τὴν κυρίαν ἐπ' ἀκροατηρίου διαδικασίαν, ἡ ἀπόφασις ὑπ' ἀριθ. 10 (36, στίχ. 5-7) διαλαμβάνει ὅτι: *παραστήσαντες λοιπὸν ἔμπροσθεν ἡμῶν τὸν ρηθέντα Φρασέ καὶ πληροφορηθέντες καὶ τῆς ἐγγράφου καὶ διὰ στόματος τοῦ ἰδίου ὁμολογίας, ὅτι ἔλαβε πλήρη τὸν ἀριθμὸν τῶν 500...*, ἡ δὲ ὑπ' ἀριθ. 11 (37, στίχ. 4-6): *παραστήσαντες λοιπὸν τὸν ρηθέντα Φρασέ, ὁμολόγησεν ὅτι ἔλαβε πλήρη τὸν ἀριθμὸν τῶν διακοσίων. Μαρτυροῦν δηλ. ἀμφότεραι, ὅτι ἡ κυρία ἐπ' ἀκροατηρίου διαδικασία διεξήγετο προφορικῶς ἢ γραπτῶς, ἢ προφορικῶς καὶ γραπτῶς συγχρόνως. Ἀλλὰ καὶ ὁ Νόμος 13 ὁρίζει ὅτι: τὰ δὲ ἐνδιαφερόμενα μέρη ἢ διὰ στόματος ἢ ἐγγράφως ἀπολογοῦνται. Τὸ αὐτὸ καθιεροῖ ὁ ἀναθεωρηθεὶς νόμος 13 ἐν ἄρθρῳ ΣΤ' ἐδ. 8, καθὼς καί, ὡς νομίζω, αἱ Ὁδηγίαι τῶν Δικαστηρίων (ἄρθρ. ΛΣΤ'): Εἰς τὴν δικάσιμον ἡμέραν χρεωστοῦν νὰ παρησιασθῶσιν αὐτοπροσώπως τὰ ἀντιδιαφερόμενα μέρη εἰς τὸ δικαστήριον, νὰ ἀναφέρουν καὶ διὰ στόματος (ἂν τοῦτο κρίνουν ἀναγκαῖον) τὰ δικαιολογήματά των...*

Μόνον ὁμῶς ὁ ἀρχικὸς νόμος 13, ἀναγόμενος εἰς τὸν Μάϊον τοῦ ἔτους 1822, εἶναι ἀρχαιότερος τῶν ἡμετέρων ἐγγράφων 36 καὶ 37. Οἱ ἄλλοι δύο εἶναι μεταγενέστεροι, διότι αἱ μὲν Ὁδηγίαι ἀνάγονται εἰς τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1824, ὁ ἐπὶ τῇ βάσει δὲ αὐτῶν κυρίως συνταχθεὶς Ὁργανισμὸς (Ι. ΒΙΣΒΙΖΗ, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 132) εἶναι τοῦ ἔτους 1825. Κατ' ἀκολουθίαν δὲν εἶναι δυνατόν οἱ διάδικοι εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν δύο ἐκδιδομένων ἐνταῦθα ἐγγράφων νὰ ἠκολούθησαν τὴν διαδικασίαν τὴν θεσπιζομένην διὰ τῶν δύο τελευταίων νομοθετημάτων. Ἀπομένει ἐπομένως νὰ ἐξετασθῇ ἡ σχέσις αὐτῶν πρὸς τὸν ἀρχικὸν νόμον 13. Ὡς ἤδη ἐξετέθη, διὰ τῶν Ὁδηγιῶν πρὸς τοὺς Ἀρμοστὰς τῆς 4

Μαΐου 1822, φερουσῶν ἀριθμὸν πρωτοκόλλου 468 (Ἀρχεῖα τῆς Ἑλληνικῆς Παλιγγενεσίας, ἐνθ' ἄνωτ., 1, σελ. 329), οὗτοι ἐνετάλησαν νὰ εἰσάξωσι (εἰς τὰς νήσους)... τὸν ἐκδοθέντα νόμον ἀπὸ λ' Ἀπριλίου ὑπ' ἀριθ. 12, τὸν εἰς αὐτὸν προστεθέντα ὀργανισμόν τὸν ἀπὸ α' Μαΐου ὑπ' ἀριθ. 13 νόμον καὶ τὴν εἰς αὐτὸν προστεθεῖσαν διάταξιν τῶν δικαστηρίων. Πρὸς τὸν τελευταῖον δὲ τοῦτον σκοπὸν ὁ Ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἐπικρατείας διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 1244 τῆς 3 Μαΐου 1822 ἐγγράφου τοῦ ἀπέστειλεν ἀντίγραφον τοῦ νόμου τούτου πρὸς τὸν Μινίστρον τῶν Ἑσωτερικῶν. Εἶναι ὅμως ἐξ ἄλλου γεγονός, ὅτι ὁ νόμος οὗτος οὐδέποτε ἐτέθη ἐν ἰσχύϊ, διαταχθείσης, ὡς ἠνωτέρω ἐλέχθη, τῆς ἀναθεωρήσεώς του διὰ τοῦ ἀπὸ 18 (30) Ἀπριλίου 1823 ψηφίσματος τῆς συνελεύσεως τοῦ Ἀστρους. Ἐπομένως καὶ ἂν ἔτι οἱ Ἀρμостαι παρέλαβον μεθ' ἑαυτῶν καὶ μετέφερον εἰς τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου τὸν νόμον, συμφώνως πρὸς τὴν δοθεῖσαν αὐτοῖς ἐντολήν, εἶναι ἀπίθανον τὰ εἰς ταύτας ἰδρυθέντα δικαστήρια ὅτι ἐφήρμοσαν νόμον μὴ ἰσχύοντα. Ἄν δέ, παρὰ ταῦτα, τὰ δικαστήρια ταῦτα, ἐλλείψει ἄλλων ἐν ἰσχύϊ δικονομικῶν νόμων, ἐφήρμοσαν οὕτως εἰπεῖν ἀνεπισήμως ἐν τισι τὴν ὑπ' αὐτοῦ διαγραφομένην διαδικασίαν, εἶναι προφανὲς ὅτι παρεξέκλινον ταύτης ὡς πρὸς τὴν προδικασίαν. Ποῖον ἐπομένως δικονομικὸν δίκαιον ἠκολούθησαν κατὰ ταύτην; Ἴσως τὸ ἀνέκαθεν ἰσχύον. Ποῖον ὅμως ἦτο τοῦτο; Ἀτυχῶς, ἐκ τοῦ μέχρι τοῦδε ἐλαχίστου δημοσιευμένου ἀρχαιοῦ ὑλικοῦ τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου, εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐξαγάγωμεν συμπεράσματα θετικά καὶ βεβαία. Εἶναι γνωστὸν βεβαίως, ὅτι ἡ Σίφνος διετέλεσεν ὑπὸ τοὺς Ἑνετοὺς ἀπὸ τοῦ 1207 μέχρι 1537 μ.Χ. Κατὰ τοὺς ἐρευνήσαντας δὲ τὴν δικονομικὴν διαδικασίαν τὴν ἰσχύσαν ἐν Ἰταλίᾳ μέχρι τοῦ 14^{ου} αἰῶτος, ἡ προδικασία ἦτο προφορική, ἵσχυσε δ' αὕτη καὶ ἐπὶ μακρόν μετὰ ταῦτα ἐπὶ τῶν συνοπτικῶν διαδικασιῶν (BERTALDUS, *Splendor Venetorum civilitatis consuetudinum*, ed. SCHUPFER, 1895, c. 2, σελ. 8· G. SALVIOLI, *Storia della procedura civile e criminale*, Milano 1927, σελ. 235, (= *Storia del diritto italiano pubblicata sotto la direzione di P. DEL GIUDICE*. Vol. III, parte seconda)· P. SELLA, *Il procedimento civile nella legislazione statutaria italiana*, Milano 1927, σελ. 36). Καὶ εἶναι βεβαίως ἀληθές, ὅτι βραδύτερον ἐγκατελείφθη τὸ σύστημα τοῦτο παραχωρήσαν τὴν θέσιν του εἰς τὸ γραπτόν, τὴν γραπτὴν δηλ. προδικασίαν, δὲν εἶναι ὅμως ἀπίθανον ὅτι εἰς τὰς νήσους ἐξηκολούθησεν ἐφαρμοζόμενον πάντοτε τὸ ἀρχικόν, τουτέστιν ἡ προφορική προδικασία, τοσούτῳ μᾶλλον, ὅσῳ, ὡς γνωστόν, τὸ ἀστικὸν δίκαιον ὅσον καὶ τὸ στενότερον πρὸς αὐτὸ συνδεόμενον δικονομικόν, δυσκόλως ἐγκαταλείπονται· τὸ δικονομικὸν δ' ἔτι μᾶλλον ὅταν, ὀθνεῖον αὐτό, καταβάλλεται προσπάθεια ὅπως ἀντικατασταθῇ δι' ὀθνεῖον. Ἄλλως τε τὸ προφορικὸν σύστημα παρίσταται εὐχρηστότερον μάλιστα εἰς κοινωνίας εἰς αἷς ἡ ἀγγραμματοσύνη ἀποτελεῖ τὸν κανόνα. Πρέπει ἔτι νὰ μὴ λησμονῇται ὅτι ὅχι ἀπλῶς ἡ προδικασία, ἀλλ' ὁλόκληρος ἡ ἐνώπιον τοῦ τούρκου καδῆ, δικάζοντος πρωτοδίκως, διαδικασία ἦτο προφορική, καθ' ἣ τοῦλάχιστον πληροφοροῦμεθα ἐκ τοῦ Μ. ΚΑΡΑΒΟΚΥΡΟΥ (*Τὰ Δίκαια (νόμοι), τὰ Δικαστήρια καὶ αἱ Διομολογήσεις*, Κωνσταντινούπολις 1915, σελ. 59 ἐπ.), ὅπως καὶ ἡ ἐνώ-

πιοι τοῦ αὐτοῦ δικαστοῦ διαδικασία εἰς ἀπάσας γενικῶς τὰς μουσουλμανικὰς χώρας, ὡς πληροφοροῦμεθα ἐκ τοῦ E. SACHAU (*Muhamedanisches Recht nach Schafiitischer Lehre*, Berlin 1897, σελ. 743 § 23) καὶ τοῦ D. SANTILLANA (*Istituzioni di diritto Musulmano Malichita con riguardo anche al sistema sciafiita*, II, Roma 1938, σελ. 585). Ἐπομένως, ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς προδικασίας ἡ προφορικὴ ἀρχή, ἥτις κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἀκολουθεῖται κατὰ τὴν εἰς τὰ ἡμέτερα ἔγγραφα μαρτυρουμένην δίκην, ἀποτελεῖ συνέχισιν τοῦ προγενεστέρως ἰσχύσαντος δικαίου. Ἄν ὅμως ἐνετικοῦ ἢ τουρκικοῦ δικονομικοῦ, δὲν δύναμαι ν' ἀποφανθῶ μετὰ βεβαιότητος. Ἄν ἤθελον ὅμως νὰ διακινδυνεύσω ὅπως ἐκφράσω γνώμην, θ' ἀπεφαινόμην ὑπὲρ τῆς ἰταλικῆς καταγωγῆς, τὸ μὲν ἐπειδὴ ἡ ἐνετικὴ κατοχὴ ὑπῆρξε μακροτέρα τῆς τουρκικῆς, ἡ ἐνετικὴ δὲ ἐπιρροὴ ὑπῆρξεν εἰς ἀπάσας αὐτῆς τὰς ἐκδηλώσεις, ὡς ἐκ τῶν ἱστορικῶν δεδομένων ἐξάγεται, ἐντονωτέρα τῆς τουρκικῆς. Ἐπὶ πλέον δ' ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι ἡ περαιτέρω διαδικασία, ὡς κατωτέρω ἀναπτύσσεται, ἐχειῖταλικὴν τὴν προέλευσίν της. Ἄλλως τε ὁ ἄριστος κάτοχος τῶν συγχρόνων αὐτῷ δικονομικῶν συστημάτων τῆς Εὐρώπης G. GEIB (ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 113), ἐξετάζων τὸ δικονομικὸν σύστημα τὸ εἰσαγόμενον διὰ τοῦ (ἀναθεωρηθέντος) νόμου 13, ἀποφαίνεται ὅτι τοῦτο ἀποτελεῖ ἀφορήτως ἑλλιπῆ ἀποσπασματικὴν μετάφρασιν ἐκ τῆς τότε ἰσχυοῦσης γαλλικῆς πολιτικῆς δικονομίας mit der Hauptverschiedenheit, dass der ganze Stand der Anwälte, aus Mangel des hierzu erforderlichen Personals, gar nicht vorkommt, und daher auch die Instruktion der Prozesse überhaupt sich nothwendig anders gestalten muss. Statt der nach französischen Rechte eingeführten Zustellungen von Anwalt zu Anwalt, muss nämlich der Kläger sich unmittelbar an das Gericht selbst wenden, welches dann seiner Seits den Inhalt der Klage auszugsweise dem Beklagten mitzutheilen, und sofort den Tag zur kontradiktorischen Verhandlung zu bestimmen hat (Art. VI § 5). Καὶ ἐκ τῆς διαπιστώσεως ἐπομένως ταύτης τοῦ GEIB ἐξάγεται, ὅτι ἡ προδικασία τῶν ἡμετέρων ἔγγράφων, ἐφ' ὅσον ἄλλως τε δὲν ἠκολούθησε τὸ μὴ ἐκ τῆς γαλλικῆς ἢ ἄλλης ἀστικῆς δικονομίας τῆς Εὐρώπης εἰλημμένον σύστημα τοῦ ἀναθεωρημένου νόμου 13, ὅστις δὲν ἦτο δυνατόν νὰ εἶναι γνωστὸς πρὸ τῆς ὁριστικῆς συντάξεως καὶ διατυπώσεώς του, ἀποκλείεται νὰ ἠκολούθησεν ἄλλο σύστημα πλὴν τοῦ προἰσχύσαντος.

Τὸ 38 ἀποκαλεῖται προτέστον (στίχ. 19). Τοῦτο κοινοποιεῖται ὑπὸ τοῦ ἀντιδίκου Κ. Μπάου (ἐν ὀνόματι καὶ τοῦ ἀδελφοῦ του Π. Μπάου, στίχ. 13 - 14) πρὸς τὸν Φρασὲ Διαμῆν, διότι οὗτος, καίπερ προσκληθεὶς, δὲν κατέβαλε τὰ ὀφειλόμενα συμφώνως πρὸς τὰς ἀποφάσεις 10 καὶ 11 (36 καὶ 37). Προσεκλήθη δ' οὗτος ὑπὸ τῶν Μπάων, ὅπως καταβάλλῃ, τὸ μὲν μέσῳ τοῦ Ἄρχοντος ἄγα Νικολάου Δεπάστα καὶ υἱοῦ τῆς εὐγενείας του Λεοναρδάκη, τὸ δὲ διὰ χειρὸς σας (ἦτοι τοῦ ἀντεπάρχου Σίφνου) (στίχ. 10-12). Ἀτυχῶς δὲν κατώρθωσα νὰ διαγνώσω ὑπὸ ποίαν ιδιότητά των ἀπηυθύνθησαν πρὸς τοὺς δύο πρώτους οἱ Μπάοι. Φαίνεται μᾶλλον, ὅτι ἐζητήθη ἡ φιλικὴ των μεσολάβησις, καίτοι ὁ

πατήρ Νικόλαος Δεπάστας τιτλοφορεῖται ἄρχων ἄγας (στίχ. 10)· ἦτο ὁμῶς οὗτος πράγματι ἄγας ἢ ἄρχων ἢ ἄγας Νικολάου Δεπάστας; Διότι ἢ ἄγας Δεπάστας ἀπαντᾷ καὶ παρὰ I. ΒΙΣΒΙΖΗ, ἐνθ' ἄνωτ., 624. Ἡ λέξις ἄγας ὡς τίτλος ἀπαντᾷ ἔτι καὶ ἐν κειμένῳ ἐν «Νέῳ Ἑλληνομνήμονι», 7, 1910, σελ. 232: ὁ δὲ Τουρναντζῆς μετὰ τοῦ ἄρχ: σπαθ: καὶ ἄγα Ὑψηλάντη κλπ. Ὁ ὀφειλέτης ὁμῶς Φρασὲ Διαμῆ δὲν κατέβαλε τὴν περίστασιν ἔχων διαφερευτήν (στίχ. 8-9). Διὰ τῆς τελευταίας αὐτῆς φράσεως νομίζω ὅτι ὑπονοεῖται ἢ λόγῳ τῆς ἐπαναστάσεως μεσολαβήσασα ἀνώμαλος περίοδος καὶ ἢ ὡς ἐκ ταύτης ἔλλειψις δικαστικῆς ἢ ἄλλης ἀρμοδίας ἀρχῆς. Πρὸς τὸν ἀντέπαρχον ὁμῶς ἀπηνυθύνθησαν οἱ Μπάοι ἐν τῇ ιδιότητί του ὡς προέδρου τοῦ ἐκδόντος τὴν ἀπόφασιν δικαστηρίου. Τοῦτο συμπεραίνω ἐκ τῆς φράσεως τῶν στίχων 11-13: ὁμοίως καὶ νῦν διὰ χειρὸς σας ἐζητήσαμεν τὸ διάφορον τῶν ἄσπρων μας μόνον. Τὸ: νῦν διὰ χειρὸς σας ἐζητήσαμεν ἀναφέρεται ὁμῶς ἄρα γε εἰς τὴν ἀπόφασιν, τῆς ὁποίας ἐζήτησαν τὴν ἐκτέλεσιν; Πιθανώτερον κατ' ἐμὲ εἶναι, ὅτι ἀναφέρεται βεβαίως εἰς ταύτην, τῆς ὁποίας τὴν ἐκτέλεσιν ἐζήτησαν, οὐχὶ ὁμῶς καθ' ὅλον αὐτῆς τὸ περιεχόμενον, ἀλλὰ μόνον ὅσον ἀφορᾷ εἰς τοὺς τόκους (ἐζητήσαμεν τὸ διάφορον τῶν ἄσπρων μας μόνον: στίχ. 12), δι' οὓς καὶ μόνον ἄλλοτε εἶχον ἄλλως τε ζητήσει τῶν δύο πρώτων, ἦτοι τοῦ Ν. Δεπάστα καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, τὴν παρέμβασιν. Δὲν δύναται ὁμῶς γ' ἀποκλεισθῇ καὶ ἡ ἄλλη ἐκδοχή, ὅτι δηλ. οἱ Μπάοι, μὴ ἐπιθυμοῦντες ὅπως προσφύγουν εἰς ἐκτέλεσιν, ἀπηνυθύνθησαν ἐξωδίκως πρὸς τὸν ἄπαρχον καὶ ἤ εὐθὺς μετὰ τὴν ἐκδοσὶν τῶν ἀποφάσεων (ὁμοίως καὶ νῦν: στίχ. 11). Καὶ ἐπειδὴ οὐδὲν ἐπέτυχον, κοινωποιοῦν τὸ προτέστον τοῦτο πρὸς τὸν ὀφειλέτην, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ ἐπίταξήν πρὸς πληρωμὴν καὶ ἐγκαινιάζει τὴν διαδικασίαν τῆς ἀναγκαστικῆς ἐκτελέσεως. Ἄν ἐπομένως τὸ προτέστον, ὅπερ κατὰ λέξιν μεταφραζόμενον σημαίνει «διαμαρτυρίαν», ἀποτελῇ καὶ εἶδος ἀγωγῆς καὶ ἐν συναρτήσῃ ἢ ὅλῃ δι' αὐτῆς εἰς τὴν παροῦσαν περίπτωσιν δικαστικὴ ἐνέργεια ἀγωγὴν πρὸς ἐκτέλεσιν, δὲν κατορθώνω νὰ ἀντιληφθῶ. Τοῦτο ὁμῶς ὀφείλω νὰ σημειώσω, ὅτι εἰς τὴν ἰταλικὴν νομικὴν φρασεολογίαν δικαστικαὶ ἐνέργειαι, δι' ὧν γίνεται δικαστικὴ προσφυγὴ ἀκόμη καὶ ἐκ κατωτέρου δικαστηρίου δι' ἀναγωγῆς πρὸς ἀνώτερον, καλοῦνται protesto ἢ protesta (βλέπε G. SALVIOLI, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 572). Τοῦτο δὲ δὲν πρέπει νὰ ξενίσῃ, ὅτι ἡ ἔφεσις (appello) κατὰ τὴν ἰταλικὴν δικονομίαν ἀπὸ τοῦ 13^{ου}—19^{ου} αἰῶνος, ἣτις καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος τούτου μαρτυρεῖται ἀφήσασα τὰ ἴχνη αὐτῆς εἰς τὴν Σίφνον τοῦλάχιστον, ἐμφανίζεται ἐνταῦθα ὡς διαμαρτυρία (προτέστον) κατὰ τῆς ἀποφάσεως τοῦ πρωτοβαθμίου δικαστηρίου, ἣτις ἐκκαλεῖται. Εἰς τὸ ἀρχαιότερον μάλιστα ἰταλικὸν δίκαιον, ὅτε ἡ ἔφεσις ἠσκεῖτο προφορικῶς (viva voce iudice sedente: PILLIUS, p. III, § 17· TANCREDUS, IV, tit. 5· GRATIA, p. III, tit. 3, ἐν F. BERGMANN, *Pillii, Tancredi, Gratiae libri de iudiciorum ordine*, Gottingae 1842· DAMASUS, tit. 85, ἐν A. WUNDERLICH, *Anecdota quae processum civilem spectant. Bulgarus. Damasus. Bonaguida*, Gottingae 1841), ὁ ἐφεσιβάλλων, ἀπευθυνόμενος πρὸς τὸν δικαστήν, τοῦ ὁποίου τὴν ἀπό-

φασιν ἐξεκάλει καὶ οἶονεὶ διαμαρτυρόμενος κατ' αὐτῆς, ἀνεφώνει μεγαλοφώνως: per verbum appello a sententia ad iudicem competentem ἢ reclamo, proclamo, quia me gravasti (SALVIOLI, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 570). Συνεπεία τούτων θὰ ἡδυνάμην, καίτοι ὄχι, τό γε νῦν ἔχον, ἄνευ ἐπιφυλάξεων, νὰ χαρακτηρίσω τὸ προτέστιον τοῦ 38 ὡς ἀγωγὴν, ὡς ἔφασιν τὸ κοντροπροτέστιον τοῦ 38 καὶ ὡς ἀντέφασιν τὴν ἀπάντησιν εἰς τὸ κοντροπροτέστιον ἢ ἄλλως τὸ ξαναπροτεστάρημα τοῦ 40.

Τὸ προτέστιον τοῦ Μπάου, δι' οὗ πλέον οὗτος, ἐπειδὴ ὁ Φρ. Διαμῆ δὲν κατέβαλεν οὐδὲ τοὺς τόκους τῶν ἐπιδικασθέντων εἰς ἀμφοτέρους τοὺς ἀδελφούς διὰ τῶν πρωτοδίκων ἀποφάσεων 10 καὶ 11 ποσῶν, ζητεῖ ὄχι μόνον τοὺς τόκους, ἀλλὰ καὶ τὸ κεφάλαιον καὶ σπέζη, δάνα, ἰντερέσα κλπ. (38, στίχ. 17-18), κατετέθη εἰς τὸ δικαστήριον μίαν ἡμέραν μετὰ τὴν ἔκδοσιν τῶν πρωτοδίκων ἀποφάσεων (38, στίχ. 1-3), ἥτοι τὴν 4 Φεβρουαρίου 1823 καὶ ἐκοινοποιήθη πρὸς τὸν Φρασὲ Διαμῆ αὐθημερόν. Τοῦτο ἦτο ἀπαραίτητον νὰ συμβῇ συμφώνως πρὸς τὰ ἰταλικά δίκαια, ἅτινα νομίζω ὅτι ἡ διαδικασία τῶν ἡμετέρων ἐγγράφων ἀκολουθεῖ (P. SELLA, *Il procedimento civile nella legislazione statutaria italiana*, Milano 1927, σελ. 189). Νομίζω δ' ὅτι ἀκολουθεῖται καὶ ἐνταῦθα τὸ προϊσχῦσαν εἰς τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου παλαιὸν δίκαιον, διότι δὲν βλέπω ποῖον ἄλλο δίκαιον θὰ ἡδύνατο νὰ ἀκολουθηθῇ πλὴν αὐτοῦ, ἀφοῦ οὐδεὶς νόμος σύγχρονος πρὸς τὰ ἐγγραφα ὑφίσταται μαρτυρῶν περὶ τῆς ἐφαρμοστίας διαδικασίας. Αἱ Ὁδηγίαι τῶν Δικαστηρίων καὶ ὁ Ὁργανισμὸς οὐδὲν ὀρίζουν περὶ αὐτοῦ. Ἐν πάσῃ δὲ περιπτώσει ἀμφότεραι εἶναι μεταγενέστεραι τῆς παρούσης δίκης.

Διὰ τοῦ προτέστιον 38, ἥτοι τῆς ἀγωγῆς ἢ ἐπιταγῆς πρὸς ἐκτέλεσιν, ὁ Κ. Μπάος (ἐν ὀνόματι καὶ τοῦ ἀδελφοῦ του) ἀξιοῖ (προτεντέρει) παρὰ τοῦ Φρασὲ Διαμῆ, ὅπως καταβάλλῃ πλὴν τοῦ κεφαλαίου καὶ τῶν τόκων καὶ σπέζη, δάνα, ἰντερέσα, συλλογισμένα καὶ ἀσυλλόγιστα, ὅποῦ ἡθέλαμεν κάμει (στίχ. 17-18). Ντάνα, σπέζα, ἰντερέσα ἀπαντοῦν καὶ ἐν τῷ Ἀρχεῖῳ τῆς Κοινότητος Ὑδρας, ἐκδιδόμενον ὑπὸ Α. ΛΙΓΝΟΥ, 5, Πειραιεὺς 1924, σελ. 9-10 καὶ ἀλλαχοῦ τοῦ ἰδίου Ἀρχείου καὶ ἀντιστοιχοῦν πρὸς τὰ βλάβη, δαπανήματα καὶ ἀναλώματα (=id quod interest) τῶν ἐλληνικῶν παπύρων τῆς Αἰγύπτου (βλέπε L. MITTEIS, *Grundzüge und Chrestomathie der Papyruskunde*, II, 1, Leipzig 1912, σελ. 189). Βλέπε ἐπίσης τὸ ἰταλικὸν ἐγγραφον ἐν Ἀρχεῖῳ τῆς Κοινότητος Ὑδρας, 3, Πειραιεὺς 1922, σελ. 96, εἰς τὸ ὅποιον ὁ ζημιωθεὶς Sofi Magro διὰ τοῦ protesto αὐτοῦ ζητεῖ spesa, danni, interesse avvenite e avvenire in presso, lucri cessanti danni emergenti etc. etc.

Εἰς ἀπάντησιν τοῦ ἀνωτέρω προτέστιον 38 τοῦ Κ. Μπάου, ὁ Φρασὲ Διαμῆ καταθέτει, προφανῶς πρὸ τῆς παρόδου τῆς πρὸς τοῦτο προθεσμίας, ἔφασιν (ἀπελλάρει: στίχ. 23 τοῦ 39) εἰς τὸ δικάσαν τὴν ὑπόθεσιν δικαστήριον. Αὕτη ἀπευθύνεται πρὸς τὸν Πρόεδρον, ἥτοι τὸν ἀντέπαρχον ἐν τῇ δικαστικῇ ιδιότητί του. Ἡ κατάθεσις ἐγένετο, συμφώνως πρὸς τὴν σημείωσιν τῶν στίχων 1-4, τὴν 6 Φεβρουαρίου 1823, ἥτοι τρεῖς ἡμέρας

μετά την έκδοσιν τῆς πρωτοδίκου ἀποφάσεως καὶ ἐκοινοποιήθη τὴν ἐπομένην. Τὸ 39 ἀποτελεῖ τὸ ἔγγραφον τῆς ἐφέσεως. Ἐν αὐτῇ ἐκθέτει τοὺς λόγους, δι' οὓς ἐκκαλεῖ τὴν πρωτόδικον ἀπόφασιν (κοντροπροτεστάρομαι: στίχ. 23-24) καὶ ζητεῖ νάνα, σπέζα, ἰντερέσσα καὶ τὰ ἐξῆς (στίχ. 24). Οἱ Μπάοι, διὰ τοῦ Κ. Μπάου, εἰς ἀπάντησιν τῆς ἐφέσεως τοῦ Φρασέ Διαμῆ καταθέτουν εἰς τὸ αὐτὸ δικαστήριον ἀντέφεισιν (ξαναπροτεσταζόμεθα, στίχ. 22). Αὕτη κατετέθη τὴν ἡμέραν τῆς εἰς αὐτοὺς κοινοποιήσεως τῆς ἐφέσεως τοῦ Φρ. Διαμῆ, ἥτοι τὴν 7 Φεβρουαρίου 1823 καὶ ἐκοινοποιήθη εἰς τὸν τελευταῖον αὐθημερόν. Ἐσημειώθη δὲ τὸ γεγονὸς εἰς τὸ ἄνω ἀριστερὸν ἄκρον τοῦ ἔγγράφου. Τὸ ἔγγραφον τῆς ἀντεφέσεως εἶναι τὸ 40. Ἐν τῇ ἀντεφέσει οἱ Μπάοι ἀντικρούουν τοὺς ἰσχυρισμοὺς τοῦ Φρασέ Διαμῆ καὶ ζητοῦν τώρα πλέον καὶ αὐτοὶ (στίχ. 22-29) καὶ ἄλλα ἐπὶ πλέον τῶν διὰ τῆς ἀρχικῆς ἀγωγῆς ζητηθέντων.

Ὡς πρὸς τὴν πρὸς ἔφεισιν προθεσμίαν οὐδὲν προκύπτει ἐκ τῶν ἔγγράφων. Πάντως θὰ ἦτο σύντομος. Διότι ὁ Φρασέ Διαμῆ ἔσπευσε νὰ καταθέσῃ ταύτην εὐθὺς ὡς τῷ ἐκοινοποιήθη τὸ προτέστον πρὸς ἐκτέλεσιν (38). Ἄλλως τε καὶ αἱ μεταγενέστεραι τῆς δίκης ταύτης Ὁδηγίαι (MB) τάσσουν πενθήμερον προθεσμίαν πρὸς ἔφεισιν: *Μετὰ πέντε ἡμέρας ἀφ' οὗ κηρυχθῇ ἡ ἀπόφασις τοῦ πρώτου δικαστηρίου ἐκτελεῖται ἂν δὲν ἐκκαλεσθῇ. Ἐνδον τῶν πέντε ἡμερῶν δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα ὁ καταδικασθεὶς νὰ ζητήσῃ τὴν ἐκκλήτον*. Ποικίλαι δέ, σύντομοι ὅμως, προθεσμίαι εἶχον ὁρισθῇ πρὸς ἔφεισιν καὶ εἰς τὰ διάφορα ἰταλικά δίκαια (P. SELLA, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 155 ἑπ.).

Εἰς τὸ 40, στίχ. 30-32, οἱ ἐφεσίβλητοι Μπάοι παρακαλοῦν τὸν ἀντέπαρχον, ὅπως καλέσῃ τὸν ἐφεσιβάλλοντα ἵνα, ἐφ' ὅσον ἐκκαλεῖ τὴν ἀπόφασιν τοῦ πρώτου δικαστηρίου, δεποζιτάρῃ κατὰ νόμον. Βεβαίως καὶ αἱ Ὁδηγίαι (MF) ὁρίζουν ὅτι «ὅταν ἡ ἀπόφασις ἀποβλέπῃ ποσότητα χρημάτων, ὁ ἐκκαλούμενος εἶναι εἰς χρέος νὰ παρακαταθέσῃ αὐτὴν εἰς τὸ γενικὸν ταμεῖον... χωρὶς παρακαταθήκην ἢ ἐγγύησιν, ἢ ἐκκλήτος δὲν παραδέχεται παρὰ τοῦ δικαστηρίου. Δὲν εἶναι ὅμως οἱ κανόνες τοῦ νόμου τούτου, τὸν ὅποιον ἐπικαλοῦνται οἱ ἐφεσίβλητοι εἰς τὸ 40, διότι αἱ Ὁδηγίαι εἶναι μεταγενέστεραι τῆς δίκης. Ἄρα ἔχουν ὑπ' ὄψιν ἄλλο δίκαιον καὶ αὐτὸ εἶναι, ὅπως νομίζω, τὸ ἰταλικόν. Κατ' αὐτό, ὁ ἐκκαλῶν ὤφειλε νὰ παράσχῃ ἐγγύησιν: *satisdare de prosequenda lite et de restituendis expensis*, ἧτις ἐνίστε ἀνήρχετο εἰς τὸ δέκατον τοῦ ἐπιδίκου ποσοῦ, ἐνῶ οἱ ὀφειλέται τοῦ δημοσίου, κατὰ τὰ ἐν Ἑνετίᾳ ἰσχύοντα, δὲν ἠδύναντο νὰ ἐκκαλέσουν τὴν πρωτόδικον ἂν δὲν κατέθετον τὰ ὀφειλόμενα (P. SELLA, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 159, καὶ G. SALVIOLI, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 565, 567). Τὸ σπουδαιότερον ὅμως εἶναι ὅτι διὰ τῆς ἐφέσεως ἠδύναντο, κατὰ τὰ ἰταλικά ἀστικά δικονομικά δίκαια, νὰ προβληθοῦν νέα αἰτήματα, νέοι ἰσχυρισμοί, νέαι ἀποδείξεις καὶ νέαι ἐνστάσεις. Ἡ ἔφεισις ἐθεωρεῖτο *iudicium novum*, δι' ἣν μέχρι καὶ τῶν κωδίκων τοῦ 18^{ου} αἰῶνος ἴσχυε τὸ *ius ἢ beneficium novorum*, παρεχομένης προθεσμίας *ad non posita ponendum et non probata probandum*, τῶν διαδίκων δυναμένων *non probata probare, non deducta deducere* (G. SALVIOLI,

ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 579, 581 κ. ἐ.). Τὸ δίκαιον τοῦτο νομίζω ὅτι ἀκολουθεῖται εἰς τὰ ἐν-
ταῦθα δημοσιευόμενα ἔγγραφα, διότι διὰ τῆς ἐφέσεως αὐτοῦ (κοντροπροτέστου, 37) ὁ
Φρασὲ Διαμῆ ἰσχυρίζεται ἐντελῶς διάφορα τῶν ὅσων ἀντέταξεν εἰς τὴν πρωτόδικον, τὸ
αὐτὸ δὲ πράττουν καὶ οἱ ἐνάγοντες ἐφεσίβλητοι εἰς τὴν ἀντέφεισιν (ξαναπροτεστά-
ρισμα, 39).

Εἰς τὸ 39, δι' οὗ ὁ Φρασὲ Διαμῆ ἐκκαλεῖ τὴν ἀπόφασιν τοῦ ἀντεπαρχικοῦ κριτη-
ρίου, οὗτος ἰσχυρίζεται ὅτι προέτεινεν εἰς τοὺς ἀντιδίκους του εὐκολώτατον τρόπον ἐξο-
φλήσεως (στίχ. 21-22), ἦτοι μόλις εὗρηκα ἄνθρωπον ὅπου μοῦ ἐχρεώσεται τὰ μισά, καὶ
τὸν ὑπεχρέωσα μὲ ἀμανάτι μου νὰ δεχθῇ εἰς ἀντρίτζοτους καὶ τὸ ρέστον καὶ μοῦ τὸ
ἀκορδάρησεν (στίχ. 17-22). Καὶ προσθέτει ὅτι: ἐπιδὴ λοιπὸν καὶ παραλόγως ἀπό-
φυγαν τὸν εὐκολώτατον τρόπον ἐξοφλήσεως, διὰ τοῦτο: ἐγὼ εἰς τὸ ἐξῆς δὲν ἔχω νὰ τοὺς
δίδω παρὰ διάφορον (στίχ. 20-22). Τοῦτο σημαίνει ὅτι κατὰ τὸν Φρασὲ Διαμῆ οἱ δα-
νεισταὶ ὀφείλον νὰ δεχθοῦν τὸν ὑπὸ τοῦ ἐναγομένου Φρασὲ Διαμῆ προσφερόμενον τρό-
πον ἐξοφλήσεως. Ἐφ' ὅσον δὲ δὲν τὸν ἐδέχθησαν, αὐτὸς δὲν θεωρεῖ ἑαυτὸν εὐρισκόμε-
νον ἐν πταίσματι, μὴ ὦν διὰ τοῦτο ὑποχρεωμένος νὰ καταβάλλῃ εἰς τὸ ἐξῆς εἰμὴ τόκους.
Κατ' ἀκολουθίαν ὁ Φρασὲ Διαμῆ δὲν θεωρεῖ πλέον ἑαυτὸν ὑπόχρεων διὰ ντάνα, σπέζα,
ἰντερέσσα, τὰ ὅποια, τοῦναντίον, ἀπελλάων δὲ τὴν ὑπόθεσιν εἰς ἀνώτερον κριτήριο
(στίχ. 23), ζητεῖ αὐτὸς ἀπὸ ἐκείνου νὰ τῷ καταβάλουν. Ἀλλ' ἐνῶ τὸ τελευταῖον τοῦτο
εἶναι μᾶλλον λογικόν, δὲν δύναται νὰ ἐννοήσῃ, λόγῳ τῆς ἀδυναμίας ὅπως ἐξακριβώσῃ
τὴν ἐννοίαν τῆς λέξεως ἀντρίτζοτους, εἰς τὴν ἀκριβῶς συνίστατο ἡ προσφορὰ τοῦ Φρασὲ
Διαμῆ πρὸς τοὺς δανειστάς του. Φαίνεται μᾶλλον ὅτι προσεφέρθη νὰ δώσῃ ἐντολὴν εἰς
ἴδιον αὐτοῦ ὀφειλέτην, ὅστις τῷ ὀφείλει ποσὸν ἀνερχόμενον εἰς τὸ ἥμισυ τοῦ ὑπ' αὐτοῦ
ὀφειλομένου εἰς τοὺς Μπάους, ὅπως καταβάλῃ εἰς τοὺς τελευταίους αὐτοὺς ὄχι μόνον τὸ
ἥμισυ, ἀλλ' ὁλόκληρον τὸ ποσόν, παρέχων εἰς αὐτὸν πρὸς ἐξασφάλισιν τοῦ ὑπολοίπου
ὅπερ θὰ κατέβαλλεν ἐξ ἰδίων καὶ διὰ τοῦ ὁποίου θὰ καθίστατο δανειστὴς τοῦ Φρασὲ
Διαμῆ, ἐνέχυρον (ἀμανάτι, στίχ. 18). Διὰ νὰ μὴ δεχθοῦν ὅμως τὴν λύσιν ταύτην οἱ
δανεισταὶ τοῦ Φρασὲ ἀδελφοὶ Μπάου, φαίνεται ὅτι ὁ ὀφειλέτης τοῦ Φρασὲ δὲν θὰ
κατέβαλεν, ἀλλὰ θ' ἀνελάμβανεν αὐτὸς τὸ χρέος τούτου ἔναντι τῶν Μπάων. Ἄλλως δὲν
ὑπῆρχε λόγος ν' ἀποκρούσουν οὗτοι τὴν προσφορὰν.

* Ἡ σπουδαιότερα ὅμως ἀποκάλυψις τῶν δημοσιευομένων τούτων ἐγγράφων εἶναι
ἡ τῆς ἐπιβιώσεως τοῦ καθαρῶς ἑλληνικοῦ θεσμοῦ καθ' ὃν ἐπὶ ἀγορᾷ πραγμάτων διὰ
χρημάτων ἀνηκόντων εἰς ἕτερον, ὅστις τὰ ἔδωσεν εἴτε ὡς δάνειον εἴτε δι' ἄλλην αἰ-
τίαν, ὁ δανειστὴς ἀποκτᾷ οὐχὶ βεβαίως κυριότητα ἀλλ' ἐμπράγματον δικαίωμα ἐπὶ τῶν διὰ
τῶν χρημάτων του ἀγορασθέντων πραγμάτων. Αὐτὰ δὲ ταῦτα τὰ πράγματα δύναται ὁ
δώσας τὰ χρήματα ν' ἀπαιτήσῃ μόνον ἂν ὁ ὀφειλέτης δὲν δύναται ἢ δὲν θέλῃ ν' ἀπο-
δώσῃ τὰ χρήματα. Βλέπε F. PRINGSHEIM, *Der Kauf mit fremden Geld*, Leipzig
1916, passim καὶ ἐν τῷ γενικῷ συμπεράσματι, σελ. 168 ἐπ.: καθὼς καὶ τοῦ ΑΥΤΟΥ,

The Greek Law of Sale, Weimar 1950, σελ. 205 (8) ἐπ. Αὕτη εἶναι ἡ ἀρχὴ τοῦ «ἀντικαταλλάγματος» ἢ τῆς «ὑποκαταστάσεως» (surrogation), ἣτις ἴσχυσε δι' ὅλης τῆς ἱστορίας τοῦ ἑλληνικοῦ καὶ μετέπειτα τοῦ βυζαντινοῦ δικαίου. Οὕτως ἐξηγοῦνται τὰ ὑπὸ τῶν ἐναγόντων Μπάων ἀξιούμενα παρὰ τοῦ ὀφειλέτου αὐτῶν Φρασέ Διαμῆ ἐν τῷ 40 καὶ στίχοις 12-29, καὶ τὰ ὅποια ἄλλως διὰ τὸν ρωμαϊστὴν σκεπτόμενον φαίνονται περὶ ἐργα καὶ παράλογα. Ὅντως, ἐπειδὴ ὁ Φρασέ Διαμῆ ἀρνεῖται νὰ συμμορφωθῇ πρὸς τὴν ἀπόφασιν 10 καὶ 11 (36 καὶ 37) καὶ νὰ καταβάλῃ εἰς τοὺς δανειστὰς τὸ ὀφειλόμενον κεφάλαιον μετὰ τῶν δεδουλευμένων τόκων, ἰσχυρίζομενος ὅτι: τοὺς εἶναι πρῶτον γνωστόν, ὅτι ἀπὸ ἀνάγκην μου δὲν μὲ ἐδάνεισαν (γνωρίζουν οἱ ἴδιοι τὸν τρόπον) (39, στίχ. 14-15), οἱ ἀδελφοὶ Μπάου, ἐγκαταλείποντες τὴν ἀξίωσίν των πρὸς καταβολὴν κεφαλαίου καὶ τόκων, ἀπαιτοῦν ἤδη παρὰ τοῦ Φρασέ Διαμῆ, διάφορα τῶν ἀρχικῶς ὑπ' αὐτῶν ζητηθέντων, λέγοντες ὅτι: αἱ περιστάσεις... τὸν ὠφέλησαν διὰ νὰ κατακρατῇ τὰ γρόσια μας, καὶ νὰ τὰ μεταχειρίζεται εἰς ὠφέλειάν του μεγάλην. Ἐπειδὴ καὶ πέρυσιν ἀγόρασε μὲ τὰ ἰδιά μας γρόσια καπνὸν (40, στίχ. 11-14) πρὸς ἑβδομήντη δύο παράδες τὴν ὀκᾶ ὅπου ἡμεῖς τὸν ἀτακάραμεν... δίνοντάς του καὶ ὀκτὼ παράδες διάφορον εἰς τὴν ὀκᾶ (στίχ. 14-16)... αὐτὸς δὲ διὰ νὰ ἐφάγῃ τὰ γρόσια μας, μᾶς ἐζήτησε τρία καὶ δέκα εἰς τὴν ὀκᾶ (στίχ. 18). Καὶ ἐπάγονται ἐν στίχοις 22-29 καθορίζοντες τὴν νέαν των ἀπαίτησιν: διὰ τοῦτο ξαναπρετεσταζόμεθα ἐναντίον τοῦ ρηθέντος χρεώστου μας, πρετεντέροντες παρ' αὐτοῦ τὸ κέρδος τοῦ ρηθέντος καπνοῦ, ἀγορασθέντος διὰ τῶν γροσίων μας ἀπὸ ἑβδομήντη δύο παράδες τὴν ὀκᾶ, πρετεντέρομεν εἰ καὶ ὅσα κέρδη ἔκαμε διὰ τῶν γροσίων μας ἕως τοῦ καιροῦ ὅπου ἐνδύσεν αὐτὰ εἰς κρομύδια πρὸς πέντε γρόσια τὸ καντάρι καὶ σήμερον πωλοῦνται ἐδῶ πρὸς ὀκτὼ καὶ εἰς ὅσα ἀκόμη εἰς τὸ ἐξῆς συλλογισμένα καὶ ἀσυλλόγιστα κέρδη ἡμπορεῖ νὰ μεταχειρισθῇ ἕως τοῦ καιροῦ τῆς τελείας ἐξοφλήσεως τοῦ χρέους του. Οἱ Μπάοι δηλ. ἀξιοῦν ἀπὸ τὸν Φρασέ Διαμῆ νὰ τοὺς ἀποδώσῃ τὸ κέρδος, ὅπερ οὗτος ἀπεκόμισεν ἐκ τῆς πωλήσεως καπνοῦ ἀγορασθέντος παρ' αὐτοῦ πρὸς ἑβδομήκοντα δύο παράδες κατ' ὀκᾶν, καὶ διὰ τὸ ὅποιον αὐτοὶ οὗτοι τῷ εἶχον ἤδη προσφέρει, ὀκτὼ ἡμέρας μετὰ τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἀγοράν του, ὀκτὼ παράδες ἐπὶ πλέον κατ' ὀκᾶν· καὶ ἐπειδὴ ὁ Φρασέ Διαμῆ τὰ χρήματα τὰ ὅποια ἀπεκόμισεν ἐκ τῆς πωλήσεως τῶν καπνῶν ἐπενέδυσεν εἰς κρομύδια, ἅτινα ἠγόρασε πρὸς πέντε γρόσια τὸ καντάρι, ἐνῶ σήμερον, ἥτοι τὴν ἡμέραν καθ' ἣν καταθέτουν τὴν ἀντέφεισίν των εἰς τὸν Πρόεδρον, πωλοῦνται πρὸς ὀκτὼ γρόσια τὸ καντάρι, ἀξιοῦν ὅπως τὸ κέρδος αὐτὸ τὸ ἀποδώσῃ ὁ Φρασέ εἰς αὐτούς· ἀξιοῦν ἐπίσης ὅπως οὗτος καταβάλῃ εἰς αὐτοὺς πᾶν κέρδος, τὸ ὅποιον θ' ἀποκομίσῃ ἐκ τῆς χρησιμοποίησεως τῶν χρημάτων των μέχρι πλήρους ἐξοφλήσεως τοῦ χρέους. Ταῦτα δὲ ζητοῦν οἱ Μπάοι ἀπὸ τὸ δικαστήριον ὅπως ὑποχρεώσῃ τὸν Φρασέ νὰ καταβάλῃ εἰς αὐτούς μὲ τὸν σαφεῖ ἰσχυρισμόν, ὅτι τὰ πράγματα ταῦτα ἠγόρασεν οὗτος διὰ τῶν ἰδικῶν των χρημάτων, ἥτοι διὰ χρημάτων τῶν Μπάων. Καὶ ἐπειδὴ τὰ διὰ τῶν ἰδικῶν των χρημάτων ἀγορασθέντα ἀνήκουν εἰς αὐτούς, ὀφείλει ὁ Φρασέ φυσικὰ νὰ

τοὺς ἀποδώσῃ καὶ τὰ ἐπιτευχθέντα κέρδη, καθὼς καὶ τὰ ἐπιτευχθησόμενα μέχρι πλήρους ἐξοφλήσεως τοῦ χρέους. Ταῦτα ἤδη ζητοῦν ἀπὸ τὸν Φρασὲ Διαμῆ οἱ Μπάοι, διότι οὗτος ἠρνήθη νὰ τοὺς ἀποδώσῃ τὸ δάνειον. Ἄλλως τε ὁ Φρασὲ Διαμῆ, ὡς ἐκ τῆς φράσεως τῶν στίχων 14-15 τοῦ ἐγγράφου 39: τοὺς εἶναι γνωστὸν (δηλ. εἰς τοὺς ἀδελφούς Μπάου) ὅτι ἀπὸ ἀνάγκης μου δὲν μὲ ἐδάνεισαν (γνωρίζουν οἱ ἴδιοι τὸν τρόπον) ἀφίνεται νὰ νοηθῇ, ἀναγνωρίζει ἐμμέσως ὅτι τὸ ποσὸν τοῦτο δὲν ἔλαβεν ὡς πραγματικὸν δάνειον, ἀλλὰ —προσθέτομεν ἡμεῖς— διὰ ν' ἀγοράσῃ ἐμπορεύματα καὶ νὰ τὰ ἐμπορευθῇ, νὰ τὰ μεταπωλήσῃ καὶ νὰ ὠφεληθῇ. Ὁ ἰσχυρισμὸς αὐτὸς τῶν ἀδελφῶν Μπάου ἔχει καταπλήσσουνσαν ὁμοιότητα μὲ τὰ παραδείγματα τὰ προσαγόμενα ὑπὸ τοῦ F. PRINGSHEIM, *Der Kauf*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 1-33, ἐκ τοῦ ἀρχαίου ἐλληνικοῦ δικαίου. Ἀρκοῦμαι εἰς τὸ νὰ ἐπαναλάβω τὴν φράσιν ἐκ τοῦ λόγου τοῦ ΔΗΜΟΣΘΕΝΟΥΣ κατὰ *Φορμίωνος*, § 9, ἐν τῷ ὁποίῳ ἱστορεῖται ὅτι ὁ ὀφειλέτης, εἰς τὸν Πόντον εὐρισκόμενος, καλεῖται ὅπως: κατὰ τὴν συγγραφὴν ἐντίθεσθαι τὰ ἀγοράσματα τῶν ἐμῶν χρημάτων. Ἡ ὁμοιότης αὕτη τοῦ δικαίου τῆς Σίφνου κατὰ τὴν περίοδον τῆς Ἐπαναστάσεως μὲ τὸ ἀρχαῖον ἐλληνικὸν δὲν σταματᾷ ἐδῶ ἀλλὰ προχωρεῖ. Κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἐλληνικὸν τὰ δι' ἀλλοτρίων χρημάτων ἀγοραζόμενα ἐμπορεύματα θεωροῦνται ἐνεχυρασμένα εἰς τὸν δανειστήν, ὑποκαθιστάμενα εἰς τὰ δανεισθέντα χρήματα. Παρὰ δὲ τὴν ἀσάφειαν περὶ τὴν διατύπωσιν, τὸ αὐτὸ φαίνεται ὅτι συνέβαινε καὶ ἐπὶ τῆς προκειμένης περιπτώσεως ἐν Σίφνῳ, διότι οἱ Μπάοι ἐν τῷ 40, στίχ. 13 16, λέγουσιν ὅτι: ἐπειδὴ καὶ πέρουσι ἀγόρασε μὲ τὰ ἴδια μας γρόσια καπνόν. ὁ ποῦ ἡμεῖς τὸν ἀτακάρουμεν νομίμως εἰς αὐτὸν τὸν ἴδιον τὸν καπνόν, ὡς κινητὸν πρᾶγμα. Ἀτακάρουμεν καὶ δὴ νομίμως νομίζω ὅτι αὐτὸ μόνον δύναται νὰ σημαίνῃ, δηλ. ὅτι εἶχον νόμιμον ἐνέχυρον ἐπὶ τοῦ καπνοῦ τοῦ ἀγορασθέντος ὑπὸ τοῦ Φρασὲ Διαμῆ διὰ τῶν ἰδικῶν των χρημάτων καὶ τοῦτο διότι, κατὰ τὸν νόμον (νομίμως), ἦτο κινητὸν πρᾶγμα. Ἐκ τούτου συνάγεται ἀναγκαίως, κατ' ἀντιδιαστολήν, ὅτι, ἂν διὰ τῶν χρημάτων των εἶχεν ἀγοράσει ἀκίνητον, ἐμπράγματον δικαίωμα ἐπ' αὐτοῦ ἐκ τοῦ νόμου δὲν ἠδύναντο νὰ ἔχουν. Ἄλλη ἐξήγησις λογικὴ ἐν τῷ πλαισίῳ τῆς ὅλης ὑποθέσεως δὲν νομίζω ὅτι δύναται νὰ δοθῇ. Τίτλον ἐπὶ τῶν διὰ τῶν χρημάτων τοῦ ἀγορασθέντων πραγμάτων ἀποκτᾷ ὁ δανειστής καὶ κατὰ τὸ ἐλληνιστικὸν δίκαιον τῶν ἐλληνοαιγυπτιακῶν παπύρων, ὡς ἀποδεικνύουν καὶ νέα στοιχεῖα, ἅτινα προσάγει ὁ F. PRINGSHEIM, *The Greek Law of Sale*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 212 ἐπ. Τὸ μεταγενέστερον ὅμως ἐλληνικὸν δίκαιον, ὡς ἀπεικονίζεται εἰς τὰ δημοσιευόμενα ἐγγράφα τῆς Σίφνου, προχωρεῖ, καθὼς φαίνεται, ἐν ἀκόμῃ βῆμα πρὸς τὰ ἐμπρὸς ἐν σχέσει πρὸς τὸ προγενέστερον αὐτοῦ δίκαιον, ἥτοι παρέχει εἰς τὸν ἀγοραστήν καὶ τὸ δικαίωμα ἐπὶ τῶν ἀποκομισθέντων ἐκ τῆς πωλήσεως τοῦ πράγματος κερδῶν. Βλέπε καὶ 14.

Ἐν ἄλλο πρόβλημα, τὸ ὁποῖον δὲν κατορθώνω νὰ λύσω, εἶναι ἐπὶ τῇ βάσει ποίου κανόνος ἢ ποίας νομικῆς σχέσεως ἦτο δυνατόν, ὡς συμβαίνει εἰς τὰ ἐγγράφα μας, οἱ ἀδελφοὶ Μπάου, καίτοι ἕκαστος ἐνήγαγε καὶ ἐπέτυχεν ἀπόφασιν χωριστὴν τοῦ ἀντεπαρ-

χικοῦ κριτηρίου διὰ τὸ πρὸς αὐτοὺς χρέος τοῦ Φρασὲ Διαμῆ, ἤνωσαν ἐν τούτοις εἰς τὸ αὐτὸ δικόγραφον 38 τὴν ἀγωγὴν των ἐπὶ ἐκτελέσει, καὶ ἀπαντῶντες εἰς τὸ ἐφετήριον τοῦ Φρασὲ Διαμῆ εἰς τὸ ἔγγραφον 40 προβάλλουν κοινὰς ἀξιώσεις ἐξ ἀμφοτέρων τῶν χρεῶν προερχομένας, ὃ δὲ Φρασὲς οὐδεμίαν ἀντίρρησην φέρει ἀλλ' ἀπαντᾷ καὶ αὐτὸς εἰς τὸ 38 πρὸς ἀμφοτέρους τοὺς ἀδελφούς Μπάου ἐν σχέσει πρὸς ἀμφοτέρα τὰ χρεῖα του, ἅτινα θεωρεῖ ἀλληλένδετα καὶ κοινά.

Τέλος ἄς σημειωθῇ ὅτι τὰ ἔγγραφα ταῦτα ἀποτελοῦν κεκυρωμένα ἀντίγραφα, ἐκδοθέντα ὑπὸ τοῦ Προέδρου τοῦ δικαστηρίου καὶ ὅτι οὗτος εἶχε τοιοῦτο δικαίωμα καὶ κατὰ τὴν διάταξιν ΙΕ', 2, τῶν 'Οδηγιῶν.

36

Ἀπόφασις Ἀντεπαρχικοῦ Κριτηρίου ὑπ' ἀριθ. 10

1823, Φεβρουαρίου 3

Σίφνος

1 Ἀρ: 10: παρρησιασθεῖς ὁ Κύριος Κωνσταντῖνος πάος εἰς τὸ Ἀντεπαρχικὸν ἡμῶν
2 κριτήριον, παρόντων καὶ τῶν ἐκλεγμένων συμβούλων, ἐνήγε τὸν
3 Φρασὲ Διαμῆ, ἀπαιτῶν παρ' ἐκείνου τὰ δι' ὁμολογίας δοθέντα αὐ-
4 τῷ γρόσια πεντακόσια Ν° 500 ἀπὸ τοῦ 1820 ἔτους Ἀπριλίου 12:·
5 παραστήσαντες λοιπὸν ἐμπροσθεν ἡμῶν τὰς ρηθέντας Φρασὲς
6 καὶ πληροφρονηθέντες καὶ τῆς ἐγγράφου, καὶ διὰ στόματος τοῦ ἰδίου
7 ὁμολογίας, ὅτι ἔλαβε πλήρη τὸν ἀριθμὸν τῶν 500: ἔλογαριά-
8 σαμεν καὶ τὸ διάφορον αὐτῶν, ὥστε τὸ ὅλον χρέος συμποσού-
9 μενον ἀκριβῶς μέχρι τῆς σήμερον κεφάλαιον, καὶ διάφορον
10 γρόσια ἑξακόσια τριάκοντα ἐννέα καὶ ἡμισυ Ν° 639: τὸ διο-
11 ρίζομεν καὶ ἀποφασίζομεν ὁ Φρασὲς Διαμῆ νὰ πληρώσῃ πρὸς
12 τὸν Κύριον Κωνσταντῖνον πάον τὸν ἀριθμὸν τῶν 639: 20
13 κατὰ ταῦτα ἐξεδόθη ἡ παροῦσα.

Ἐν Σίφνῳ τὴν 3:· Φεβρουαρίου: 1823:·

ὁ Ἀντέπαρχος Σίφνου καὶ Σερίφου

Παναγιώτης Καραϊωάννης

ζανῆς ἰωάννου Καμπάνης

ζανῆς Ἀλεξάνδρου Καμπάνης

Πέτρος Κωνσταντίνου πάου

2^α Χ. 20 ὅ,τι ἴσον ἀπαράλλακτον τῷ
21 πρωτοτύπῳ

22 ὁ Ἀντέπαρχος Σίφνου καὶ Σερίφου

Τ. Σ. 23 Παναγιώτης Καραϊωάννης

